

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

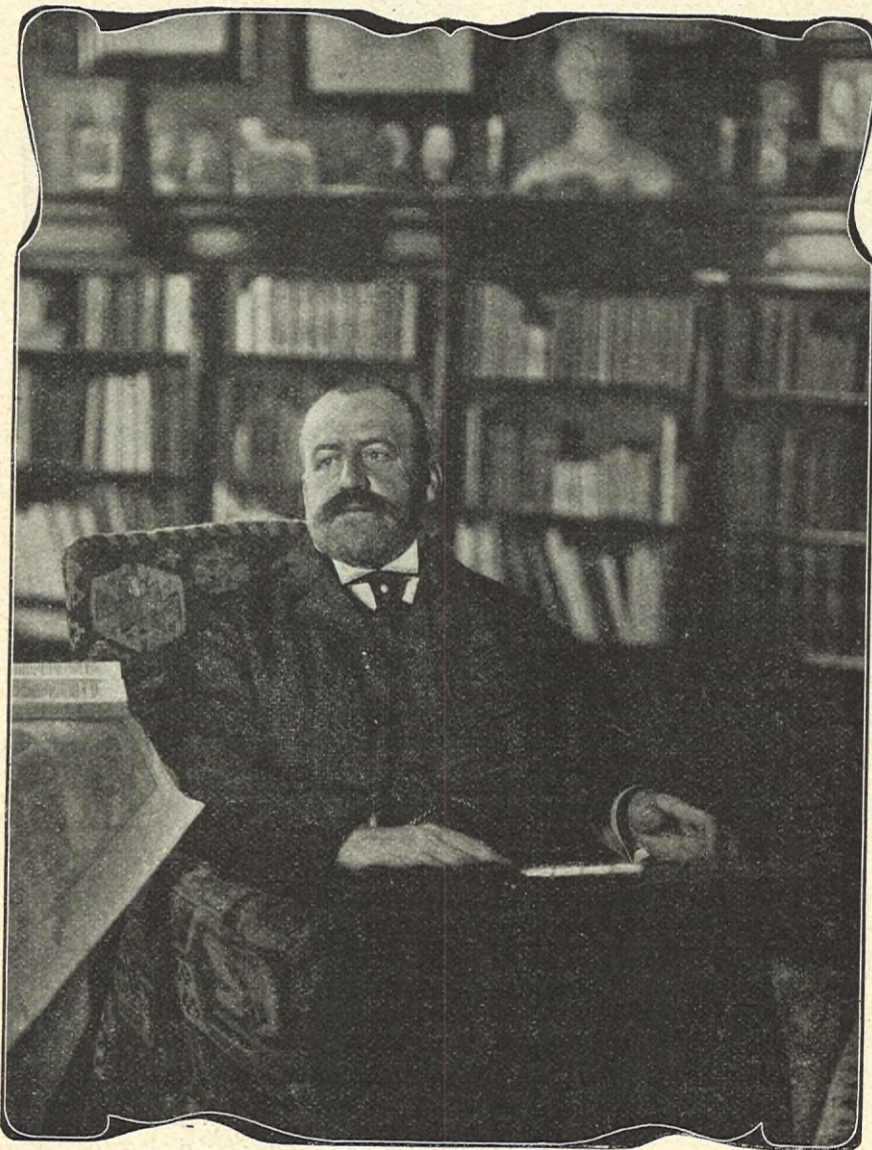
ILLUSTRERAD TIDNING

IDUN

FÖR · KVINNAN · OCH · HEMMET

LÖRDAGEN DEN 3 OKTOBER 1903

N:R 40 (875)

TILL 50-ÅRS DAGEN: GREFVE F. U. WRANGEL I SITT ARBETS-
RUM. FOTO FÖR IDUN AF HOFFOTOGRAF A. BLOMBERG.

EN STOCKHOLMSKÄNNARE.

GAMLA STOCKHOLM har många intresserade beundrare. I likhet med hvad förhållandet är i alla större städer med minnen från en lång historisk utveckling, finns äfven i Stockholm ett hemligt brödraskap, hvilket som igenkänningstecken sätter hängifvenhet och respekt för det gamla. Medlemmarne i detta samfund behöfva icke — hvilket dock på de senare åren skett i Stockholm genom bildandet af sällskapet *St. Erik* — sluta sig tillsammans för att genom flitigt umgänge stärka hvarandra i tron på de gamla gudarne. Bilda de sällskap, så sker det endast i rent praktiska syften och för att erinra pressens och gaturegleringens män om, att en stad icke endast består af stadsplaner, gatuprofiler och tomtspekulanter, utan därjämte af en på århundradens kultur fotad tradition. Det är skillnad både på gator och på hus. Den, som

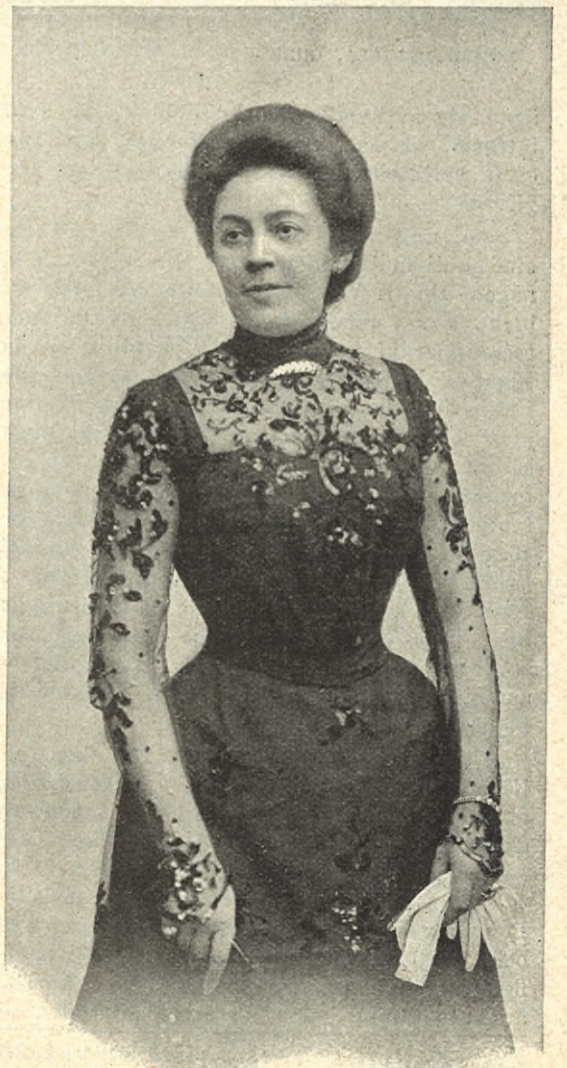
guldsmeder. Ty den gamla kopparkalen utgör en del af *Stockholms historia*.

Bland dessa älskare af det gamla Stockholm intager kammarherren, grefve F. U. Wrangel, som den 3 dennes fyller 50 år, ett framstående rum. Grefve Wrangel hör till dem, som förstått att omsätta sina sympatier i handling. Han är nämligen en af våra bästa kännare af hufvudstadens äldre historia. I flere arbeten har han framlagt resultaten af ett forskningsnit, som icke funnit någon möda för stor. Den, som haft tillfälle att något blicka in i hans arbetsmetod och att taga del af hans flere band omfattande anteckningar, förstår, hvilka svårigheter som möta forskaren på ett område, där han i de flesta fall måste gå tillbaka till själfva urkunderna och hämta sitt stoff ur föga bearbetade källor. Ty hvarje nytt bidrag till kännedomen om staden och dess invånares historia betyder ett arbete, som mången gång knappast står i rätt proportion till vinsten.

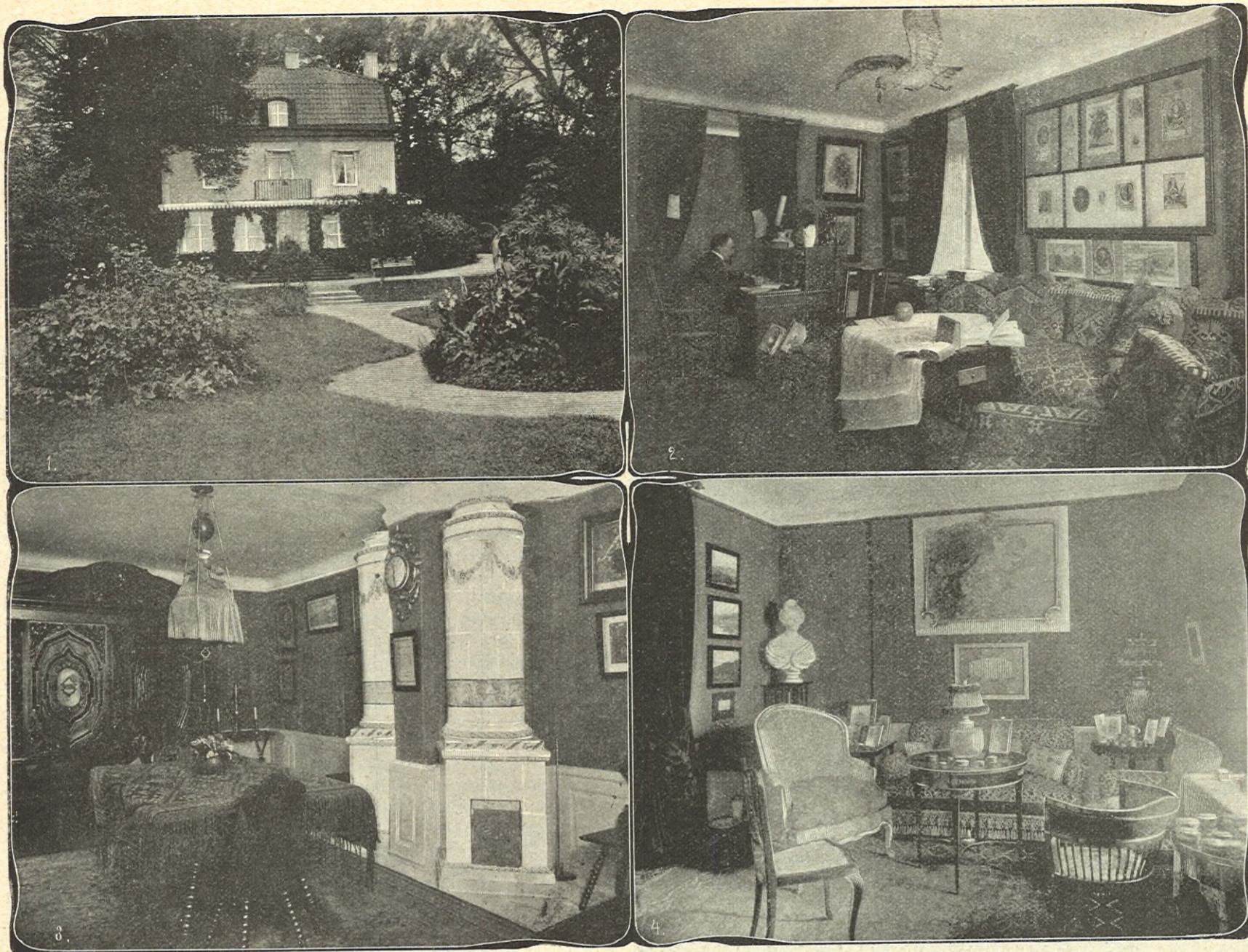
kan gå igenom de gamla delarne af Stockholm utan att åtminstone någon gång — i synnerhet när aftnolen faller på — gripas af ålderdomsstämningen öfver dess portaler och murytor, han har en lucka i sin hjärna, som, utan att han vet af det, lätteligen kan göra honom till en fiende af det samhälle, som han tror sig gagna och älska. Det är skillnad på sten och på sten. Ingen begär, att tegelmassorna i Helgeands-holmsbyggetskola väcka vår fantasi, men den, som går förbi Riddarhuset eller det gamla Rådhuset utan att någon gång erfara en känsla af rörelse, han är att beklaga, ty han saknar ett af våra finaste sinnen: förmågan att tränga under tingens yta. Hos en af mina vänner har jag träffat på en pokal, gjord af takkoppar från det gamla Kungshuset, pålagdt 1598 och nedbrutet tre hundra år senare. Pokalen är i mina ögon af större värde än de dyrbara pjäser, som vi dagligen se i fönstren hos våra

På detta sätt har det lyckats grefve Wrangel att skaffa sig en kännedom om det gamla Stockholm, som för oss andra icke endast är värdefull, utan äfven högeligen nöjsam. Det under loppet af förlidet år i tvänne delar utgifna arbetet »Stockholmiana» är sålunda ett vackert uttryck för hans arbetsmetod och dess resultat. Här erhålla vi kännedom om Stockholms värdshus och vinkällare under början af 1600-talet, deras namn, deras läge och innehafvare: förf. berättar oss om »Kopparkatten» och om »Kåken», om »Papistekyrkan» — det ännu kvarvarande Keithska huset vid Baggensgatan — och om andra enskilda hus i staden inom broarna med deras olika ägare, vi följa honom på hans vandringar genom de gamla gatorna, till hvilkas ofta egendomliga namn han ger oss klafven, och höra honom i kulturhistoriska skisser ge livvets färg åt själfva stommen.

Man kan fråga, hur det kommer sig, att grefve Wrangel på detta sätt blifvit en kännare och skildrare af den gamla staden. Svaret är lätt. Han är nämligen till hela sin läggning topograf. Men hur han kom att

GREFVINNAN MARIA WRANGEL.

NEDRE MANILLA, GREFVE F. U. WRANGELS BOSTAD. 1. BYGGNADENS YTTRE. 2. SKRIFRUMMET. 3. MATSALEN. 4. SALONGEN. A. BLOMBERG FOTO.

ägna sig åt hvad som skulle blifva hans lifs intresse, är så pass egendomligt, att hans egen berättelse därom väl förtjänar att återgifvas.

Som ung målare — ty hans första kärlek stod till målarkonsten — uppehöll han sig någon tid i Venedig, i hvars bibliotek han bland annat roade sig med att göra små penn-teckningar af mer eller mindre pittoreska besökare. En dag kommer så en gammal präst fram till honom och småler åt hans studier, men förklarar på samma gång, att främlingen såsom varande svensk är i stånd att göra intressantare rön än så. Det finnes nämligen i biblioteket en samling värdefulla aktstycken rörande den svenska familjen Königsmarck, hvars insats i staden Venedigs historia är känd. Den unge målaren följde anvisningen, hans intresse för bibliografiska och topografiska studier var väckt till lif och det trängde så småningom undan hans rent konstnärliga böjelse.

Äfven grevinnan Wrangel är konstnär. Efter att först ha varit elev vid Musikaliska akademien, öfvergick hon till Fria konsternas akademi, där hon studerade under åren 1883—1888. Från Stockholm begaf hon sig till Paris, studerade där under Dagnan-Bouveret och utställde på salongerna åren 1889 och 1890 — bland annat ett porträtt i helfigur af sin man, som väckte bifall. På 1897 års utställning var hon representerad af ett

landskap: »Ofvan trädgränsen» med motiv från Jämtland, hennes hembygd. Jämsides med målningen har hon ägnat sig åt musiken och under Lindberg och Lady Hallé utbildat sig till en framstående violinspelerska. I denna täflan mellan tvänne olika konstgrenar har musiken så småningom tagit öfverhanden och grevinnan Wrangel har under de senaste åren intagit en bemärkt plats i hufvudstadens musiklif.

Grefve Wrangel flyttade förra hösten till Djurgården, där han och hans grevinnas inrättat åt sig ett förtjusande hem. Man blir icke öfverraskad att höra, att det hus, som de bebo, är det äldsta på Djurgården, ty detta är endast i öfverensstämmelse med världens böjelse. Där det ligger på stranden nedanför Manilla — ett litet solidt, södervänt hus i tre små våningar, innehållande sammanlagdt endast åtta rum och med murar tjocka och massiva som i en fästning — är det en afundsvärd bostad för tvänne makar, som vilja lefva i fred utan att därför vilja bryta med hufvudstadslifvet.

Naturligtvis har det gamla huset sin historia, och hvem känner den bättre än grefve Wrangel!

Den plats, där nu ångslupen till Manilla lägger till, var förr en holme, kallad »Tolföret», som på 1770-talet innehades af den franskfödde balettmästaren Gallodier. Gallodier sålde holmen till den spanske ministern Corall, som dessutom fick upplåtelse till en »skogsbacke»,

som sträckte sig från holmen fram till Täckas udden. På detta område låg ett gammalt stenhus, daterande sig från slutet af 1600-talet och ursprungligen ämnadt till kruthus. Corall köpte huset af arméförvaltningen, inredde det till bostad, uppförde på olika platser af det stora området ekonomibyggnader och gaf stället det spanskt klingande namnet *Manilla*.

Efter Coralls afresa från Stockholm beboddes huset af franske chargé d'affaires de Gaussen, som fått i uppdrag att sälja egendomen eller att lotta bort den. Ägaren blef sedan den bekante generaldirektören öfver lasaretterna i riket, Hagströmer, hvars son synes ha hyrt ut stället till skalden, riksmarskalken, grefve J. G. Oxenstierna, hvilken under några år bebodde detsamma. Under en lång följd af år innehades egendomen därefter af landshöfdingen, frih. von Kræmer, som erhållit den genom sin fru, född Söderberg. Den nuvarande besittningsinnehafvaren är kamrer John Berg, af hvilken grefve Wrangel för en tid af tio år hyrt det gamla huset. Och sedan han låtit det genomgå en välbehöflig reparation, har han förvandlat det till ett hem, där gammaldags inredning och modern komfort bilda ett intagande helt.

Här, inom en för hans arbete särskildt lämpad ram, kan han i lugn och ro bedrifva sina forskningar i det gamla Stockholms historia.

THORE BLANCHE.

HÖSTLÖFVET.

DET VAR ingen, som höll,
 när till marken du föll,
 blott stormen slet
 och frosten bet —
 och nu ligger du trampadt
 och smutsbetäckt,
 med din stjälk som en arm
 i förtviflan sträckt.
 Du blef gul af svält,
 fast du sminkats röd,
 och du gömmer gift,
 och du bringar död.
 Och du drifves mest kring
 utan ro och rast,
 tills du häjdas i hvirfveln
 af soparns kvast.
 Du blir sammanföst
 med allt gatans löst,
 och till intet förmögen,
 du vräkes på högen.
 Där täres du bort
 och minns, huru kort
 blef all din förhoppning
 se'n majdagens knoppning.
 Du blef blott till tarf
 för stekel och larv,
 ej nektarfylt käril
 för bi och för fjärl.
 Du var ej af race
 och kom ej i vas —
 men kvittrarens hydda
 du visste dock skydda.
 Och ingen kan löna,
 med blom öfver bår,
 det fattiga gröna,
 som skänkte oss vår!

HARALD JACOBSON.

EN RIKTIG DIAGNOS.

DE BÅDA herrarne där i verandans trefligaste hörn hade tändt sina cigarrer och beredd sig just att njuta af en angenäm pratstund och den behagliga svalka, som följer sommarskymningen.

»Ni ha det ändå bra trefligt här, min käre Ejnar! Ni slippa erfara hvad det är att dag ut och dag in klunka i sig den kvalmiga stadsluften och att på sin höjd en söndags-eftermiddag hos någon måttligt nygift bekant, som man bjudit ut sig till, få några hektoliter naturlig, oförfalskad sjö- och skogsluft. När jag så här ser, hur trefligt du har det, gamle vän, kan jag vara frestad att ge läkarn så många som flyger och far, i stället arrendera ett bondhemman, gifta mig, fiska, jaga och så om söndagarna dra mig i en hängmatta och låta min hustru skämma bort mig efter behag.»

»Ja, visst är landtlifvet bra härligt! Och nu, när du ändtligen har kommit underfund med, att dina patienter kunna lefva — och dö — dig förutan en tid, skall du också riktigt njuta af det. — Några sällskapsplikter existera inte här ute. Meta du, jaga, segla och dra dig däremellan i hängmattan. Mitt bibliotek står oläst där inne. Med ett ord, njut af din frihet och lef som du vill, min vän.»

»Var lugn, jag känner mig redan som fisken i sitt element, och i sådant sällskap som ditt, gamle hedersvän, och din trefliga lilla hustru vore väl omöjligt annat. Du lyckans ost, du har då riktigt haft smak att leta rätt på solglimtarne i lifvet: en annan har inte haft tid att känna efter den allra svagaste hjärtklappning ens — på sig själf nota bene. Din hustru är verkligen en ovanligt älskvärd liten kvinna, du.»

Värden på stället svarade ej genast. Han drog långsamt ett djupt cigarrbloss, följde sedan de lätta rökmolnen, tills de tunnare och tunnare försvunno i löfverket, då han slutligen med ett långdraget »ja-a» lät förstå, att han hört vännens sista yttrande.

»Hvafalls! Med hvilken ton du säger det där! — Besitta! Det felades bara, att jag nu råkat komma midt i en sådan där köldperiod, som i synnerhet hos nygifta brukar omväxla med ekvatorvärmen. Bekänn bara, eller sannerligen reser jag inte tillbaka till staden i morgon bittida igen. Nå, Ejnar, sjung ut bara! Hur är det med lufttrycket?»

»Ja, jag skall sjunga ut. Jag har ju för dig ännu aldrig haft en hemlighet. Kanske kan du förklara för mig, hvad jag själf förgäfves grubblar öfver.

Du finner min hustru älskvärd, säger du. Jag väntade det, ty detsamma säga alla. Efter hvarje visit vi gjort, hvarje besök vi mottagit, har den ena först, den andra se'n upplyst mig om precis samma sak. Alltid samma visa: 'hvad din hustru är för en ovanligt älskvärd kvinna!'

Jaså, du ler. Du tror kanske, att jag är svartsjuk? Nej, på min ära, däri sitter det inte. Tror du inte, att jag också finner henne älskvärd? Jo visst — ibland.»

»Ibland? Javisst, din hustru får således aldrig ha någon *mauvais jour*? Du har väl inte väntat att bli gift med en änglavarelse heller?»

»Tyst, och hör mig till slut. — Ibland, sade jag, och med detta ibland menar jag alldeles de samma tillfällena, då andra äfven finna henne älskvärd, d. v. s. borta eller då vi se gäster här hemma hos oss. Då är hon verkligen älskvärd. Hon hänför en hvar med sina sällskapstalanger, sina kvicka infall och sin glädtiga, medryckande liffullhet, men, Ivar, jag försäkrar dig, förgäfves letar jag efter dessa hennes solsidor hemma i hvardagslag, då vi äro hänvisade endast till hvarandra. Hvarför visar hon sig ej älskvärd äfven vis à vis mig? — Jag kan ej låta bli att tänka på mor i det fallet. Du minns henne och hurudan hon var inom hemmet. Alltid glad, alltid älskvärd och först att le, så fort där blef anledning till tårar, — hon var solen — och hur tråkigt hade vi inte, om mor var borta någon dag. Bland främmande däremot var hon mera tyst och tillbakadragen, och gud skall veta, att jag hellre försakade all människornas hänförelse öfver Gerdas älskvärdhet, om jag blott innerst inom mig visste, det hon sparade den för hemmets och min räkning. Men här hemma går hon tyst och slutet, alldeles icke sådan som andra lära känna henne. Jag lider af det mer än jag kan säga, och visste jag ej, att hon dock älskade mig, så» — — —

»Hm! Ett betänkligt fall detta. Hoppas dock, att det endast är akut.» — Doktorn slog af cigarraskan mot verandaräcket och såg helt begrundande ut.

»Gamle vän, vill du lita på min läkareblick och låta mig studera förhållandet under min vistelse här? Innan jag reser, återkomma vi till ämnet, och jag hoppas, att det reder sig. Vi glömma alldeles den här saken tills vidare.»

BARNKLÄDER

I största urval
 och
 till billigaste priser
 hos

M. BENDIX

16 Regeringsgatan
 och
 5 Sturegatan

Och de båda ungdomsvännerna fördjupade sig i gamla gemensamma minnen, tills fru Gerda syntes i verandadörren och förklarade, att »supen kallnade».

Dagarne flöto hastigt hän, soliga, varma och angenäma, och doktorn fiskade, seglade, sällskapade däremellan med sitt värdfolk samt — studerade.

Fru Gerda var outtröttlig att finna på förströelser, och med sin älskvärda behagfullhet, sina glada och skämtsamma infall gjorde hon hvarje den minsta utflykt till ett nytt behag.

Och hvad hon njöt, ja, rent af strålade, när doktorn berömde hennes inkokningar, eller när han tog ända till tredje gången af laxen och förklarade, att inte ens på Grand hade de en så delikat sås till den.

Det var lördagskväll och Ejnar läste tidningen, som alltid, då han hade en stund ledig, bolmade intensivt på sin cigarr och lyssnade då och då med ett halft öra till Gerdas lifliga dispyt med doktorn om bästa sättet att konservera grönsaker.

»Ejnar tycker bäst om dem, som jag kokat in i smör,» hörde han Gerda säga.

Han lyfte hufvudet öfver tidningskanten.
 »Det är mer än jag vet, hur kan du säga det, Gerda lilla?»

»Jo, för det du äter alltid mycket mera af dem än af den andra sorten.»

»Jaså, gör jag det?» — Och så försvann han bakom tidningen igen.

»Om vi skulle ut och dra upp några aborrpinnar i morgon bittida, du Ejnar?»

Tidningen lades på bordet.

»Ja, hvarför inte? Men aborrarne äro morgonpigga; klockan 4 få vi vara i gång. Konvenerar det en stadsläkare på modet?»

»Ja, för all del.»

»Du lägger väl in en liten matsäck åt oss, Gerda?»

»Ja, visst, men vet ni hvad, mina herrar? Jag rör ut med maten till en bestämd plats vid middagstiden, och se'n hvilat ni där på edra lagrar. Blir inte det trefligare, du Ejnar, säg?»

Men Ejnar såg inte så riktigt nöjd ut.

»Vi kunna nog inte så riktigt bestämma, hvar vi äro vid middagstiden just, och ska vi fiska, så ska vi också bara fiska. Då är det bättre, att vi äta middag sedan vi kommit hem; då slipper du också besväret med matsäcken.»

»Åh — det blir ju inte detsamma, men vi göra väl som du vill då. Jag skall gå och styra om, att ni få kaffe och lite frukost, innan ni fara.»

Och Gerda försvann inom köksregionerna, men inte i samma lifliga tempo som vanligt.

»Fruentimmer på fiske — nej du, det går inte,» sade Ejnar och tog åter itu med tidningen.

»Nä-ä-nej,» nickade doktorn tankfullt, där han med blicken följde en ensam liten fluga, som pickade och pickade mot taket. Och samma sysselsättning hade han fortfarande, när Gerda kom tillbaka.

ENGELSKA MAGASINET

Drottninggatan 72, 1 tr.

erbjuder för säsongen ett ovanligt rikhaltigt urval af **Afpassade Mattor** såsom Äkta Orientaliska, Smyrna, Axminster, Velvet, Brüssel och Engelska Kidderminster. Prisnoteringar som vanligt billigast på platsen.

Enligt referat af meddelande från Svenska Tandläkaresällskapet kommitté för undersökning af gängse antiseptiska munvatten på Internationella Tandläkarkongressen i Stockholm den 15 Aug. 1902 är

STOMATOL

ovedersägligen det munvatten, som bäst uppfyller de fordringar medicinen och tandhygienien ställa på ett bakteriedödande och sjukdomsförekommande preparat för tändernas och munnens vård.

STOMATOLFABRIKEN, Stockholm.

H. M. Konungens Hofleverantör.

»Hvad ska vi roa oss med, doktorn, ska vi också läsa tidningar?»

Förslaget lät nästan litet ironiskt.

»Tidningar! I ett så trefligt sällskap och ett sådant gudaväder, nej. Jag föreslår en liten roddtur. Se bara, mitt herrskap, kunna ni motstå »lagunen» därute?»

»Följer du med, Ejnar?»

»Nej, jag har göra än en stund med den här mejeriuppsatsen. Far ni, jag kommer och möter er, om jag hinner.»

Snart syntes doktorn och Gerda i den grönmålade ekan långt ute på fjärden. Båda njöto de af den aftonstämning, som låg öfver sjön, njöto helt tyta, tills doktorn helt plötsligt utropade:

»Lifvet är ändå en härlig sak, fru Gerda!»

»Ja,» svarade denna, »om det bara inte funnes några tidningar till så.»

Doktorn hvilade på årorna och såg helt frågande på henne.

»Ja, just tidningar! Om ni visste hvad jag hatar dem!»

»Men hvarför? Hvad har ni väl för skäl att hata dessa civilisationens tjänsteandar?»

»Jo, jag hatar dem därför att de ta Ejnar ifrån mig helt och hållet. De lägga beslag på alla hans lediga stunder, och så har det alltid varit. Jag trodde, att jag skulle få de timmar, då arbetet ej lade beslag på honom, men jag glömde att ta i beräkning dessa trycksvärtsdränkta pappersdrakar, som kallas tidningar, och som komma lika envist regelbundet som morgon, middag och kväll.

Den första frågan, så fort han kommer innanför dörren, är: »har posten kommit?» Och så — — *adieu mon plaisir*. Om han åtminstone läste högt, men nej, det går inte, för han skall sköta den där välsignade cigarren också. Och så läser han från första till sista spalt; jag tror att annonser och tillkännagifvanden också utgöra ett kapitel för honom, och säger jag något — ja, när han ändtligen uppfattat min fråga, får jag det allra knapphändigaste svar, — och så — bums ned i tidningen igen.»

Och med en liten suck blickade fru Gerda vemodigt efter solen, där den just sjönk ned bakom granarna på Högholmen. Men doktorn utropade ett glädt »heureka!» och gaf ekan en energisk knyck, så att den på en gång vändde sig hemåt igen. —

Kvällen före doktors hemresa var inne. Toddybrickan stod på verandabordet, och vi finna de båda ungdomsvännerna i samma hörn, där vi först gjorde deras bekantskap.

Fru Gerda flög mellan serveringsrummet och matbordet; i kväll skulle de ha det riktigt litet extra festligt, sista supén, som de hade Ejnars vän där. I förbifarten såg hon efter, att champagneglasen ej sågo dammiga ut — ifall nu — — —

»Nå, doktor, har du något att säga mig angående ett visst fall? Dumt förofrigt att fråga, du har ju nu naturligtvis ej kunnat

finna Gerda annorlunda än hvad redan ditt första intryck gaf.»

»Jo, Ejnar, jag har funnit något. Lofva, att jag ej riskerar din onåd, ifall jag skulle råka peta litet ovarsamt i din så kallade egenkärlek, och jag skall öppet säga, till hvilka slutsatser jag kommit.

Sist vi afhandlade saken, talade du om din mor och hennes förträffliga egenskaper, men, Ejnar, din far, du nämnde ej något om honom. Du sade ej något om, hur stor del han hade i, att din mor kunde visa sig så älskvärd inom hemmet. Om jag minns honom rätt, så var han kanske dock den som allra mest förstod att bereda henne tillfälle att visa sina älskvärdaste sidor. Han lade alltid i dagen, att han hade stort behof af sin hustrus sällskap, och, förlåt min fråga — läste han i hemmet mycket tidningar?»

»Hvad menar du?»

»Jo, jag menar, att tidningar kunna så fylla en äkta mans hemlif, att hans lilla hustru ej får ett enda litet tillfälle att visa sig älskvärd. En verklig kvinna har, kanske mera än vi män, ett behof af att dela med sig af allt det bästa hon känner och tänker, men hon behöfver äfven veta, att hennes gåfvor mottagas. Hon bör se och känna, att man sätter värde på hvad hon ger; detta är henne oftast utbytte nog.

Din hustru är en älskvärd kvinna, det vet du, men du fordrar af denna hennes egenskap endast gåfvor. Hon skall ge och ge däraf, men du kanske ej tänker på, huru ofta hon egentligen har tillfälle därtill.

Visar du någonsin, att du sätter värde på denna hennes egenskap? Låter du ej snarare alla tillfällena, då du kunde få njuta af den, gå dig ur händerna, dels genom dessa intensiva tidningsstudier, och dels genom att sätta dig emot hennes förslag till den ena eller andra förströelsen, af henne kanske ett efterlängtadt tillfälle att få visa sig i sin fördelaktigaste dager. Ge din hustru tillfälle att, äfven då ni äro på tu man hand, visa sina bästa sidor! Tag en stund från dina tidningar och ge din hustru den att visa sig älskvärd på, och jag är öfvertygad om, att du snart med en annan ton i svaret håller med om, att du i hemmet har den älskligaste lilla hustru.»

»Du har rätt, Ivar, jag har varit blind. När jag tänker på far...»

»Nu, mina herrar, är supén serverad. Skynda er att dricka ur toddyn, annars är jag rädd, att maten kallnar!»

»Säg till att champagnen kommer på is, Gerda! Vi måste dricka med doktorn för hans sista ypperliga diagnos.»

DRABA WERNA.

NÅGRA ORD TILL VERA HALL!

MED ANLEDNING AF HENNES SKISS »VÅR KLUBB».

JAG HAR just läst igenom er skiss, men jag ler inte öfverlägset åt den, som ni fruktade någon skulle göra, jag blygs. Jag börjar undra öfver våra svenska flickor, hvad de göra och hvad de kunna göra för ädla, vackra mål. Har det verkligen kommit därefter, att man tänker på den stundande långa vintern som på något ondt man måste genomgå? Tänker man inte på livets mening. Det tycks inte så, om man får döma efter er skiss, Vera Hall. Ni känner inte, att för hvar dag som går, måste ni göra er plikt, göra er insats i lifvet för ett ädelt mål. Det är hvar människas plikt. Där sitter ni och fryser vid tanken på den långa mörka vintern, i stället för att käckt höja hufvudet, se er omkring och fråga er själf: hur skall jag bäst kunna verka godt på den plats jag blifvit ställd? Hvad gör ni i stället? Jo, tillsammans med en väninna gör ni en föga originell uppfinning, ni bildar helt enkelt en syförening, fastän ni kallar den »klubb». Men inte en vanlig hederlig syförening med ändamål att verka för nytta och

nöje i hela trakten, nej, den mest egoistiska förening på sju personer, som äro »föremål för alla utom klubben stående grannars afund och längtan», hvilket ni uttryckligen framhåller. Tänk nu efter, Vera Hall, tycker ni verkligen, att detta är vackert handlat? Hvarför i all världen skulle inte de stackars utomstående få vara med? Skulle ni icke i stället gjort till föreningens ändamål detta att bringa glädje och trefnad till edra grannar, deras vinter var ju mörk och glädjelös som er. Vill ni nu veta, hur jag skulle göra i edert ställe. Fortsätt gärna med syföreningen, men tag med så många som kunna och vilja komma. Och så, utsträck er godhet nedåt till dem, som bäst behöfva den. Lämna fritt tillträde för alla traktens kvinnor, äfven de som inte räknas till er lilla societet. Låt de familjer, som ha litet mera af detta jordiska goda, taga emot föreningen i tur och ordning, vinnlägg er om största enkelhet (inhibera gärna supén och champagnen), men tag med så många som möjligt. Och så skall ni och de andra unga damerna tura om att spela och sjunga och läsa högt. Företrädesvis det sista. Där har ni ett stort fält, folkbildningen. Läs vald skönlitteratur och populär vetenskap. Låt alla dessa kvinnor få höra den stora svenska kvinnan Selma Lagerlöfs vackra och snillrika verk. Låt svenska landsbygden lära känna sina egna sångare, Fröding och Karlfelt. Och vidare, läs för dem doktor Ellen Sandelins utmärkte arbete: Kvinnokroppen. Det är en bok som passar och bör läsas i en kvinnlig förening. Haf gärna en kassa, men använd den till inköp af böcker, och inom några år är grunden lagd till ett litet »sockenbibliotek för kvinnor», som kan bli till otrolig nytta och verklig glädje. På så sätt tror jag, att er vinter inte skall bli så lång och dyster, och ni skall känna er långt mera tillfredsställd af alla dessa kvinnors tacksamhet än af den lilla förströelse ni fått tillsammans med edra väninnor en »klubbaton». Ni skall känna, Vera Hall, att ni gjort en insats till verklig nytta och glädje för edra medsystrar i lifvet, och den känslan skall vara er stora belöning för det arbete ni nedlagt.

MARVEL.

HOS CONSTANT COQUELIN. EN INTERVJU PR AUTOMOBIL.

Bref från Iduns Pariskorrespondent.

DET HAR sina behag att i en stad sådan som Paris representera en tidning sådan som Idun! Fördelarna här af äro naturligtvis flerehandta, men hvad jag nu närmast afser är möjligheten till en mängd intressanta bekantskaper, till hvilka ett närmande annars hade varit svårt nog.

Just ett år i dessa dagar sedan hade Iduns redaktionskort för mig öppnat dörrarna till Sarah Bernhards ingalunda lätt tillgängliga hem, och nu möjliggjorde detsamma ett sammanträffande med en annan scenens storhet, mr Coquelin aîné.

Att jag om möjligt skulle försöka få träffa denne, innan han startar sin, äfven de tre nordiska länderna omfattande turné, låg ju nära till hands antaga. Redan för en månad sedan började jag mina preliminära démarcher till Porte-Saint-Martin-teaterns kansli, där man underrättade mig att mr Coquelin var att vänta till Paris först den 15 dennes. Då han emellertid redan den 18 skulle anträda sin turné, gaf man mig just ej några större förhoppningar om att lyckas få ett sammanträffande.

Ett försök ansåg jag emellertid företaget värdt, och härom dagen presenterade jag mig i hans charmant hotell, beläget i ett af Paris mest eleganta kvarter, i närheten af Place de l'Etoile och Champs-Élysées eller nogare fixerat n:r 6 bis rue de Presbourg, hörnhuset mot avenue Kléber. Mr C. disponerar här ensam det ganska stora tre-våningars hotellet, inramadt inom en förtjusande trädgård och med en vidsträckt utsikt öfver Etoileplatsen och de härifrån utgående avenyerna. Och byggnadens inre svarar fullt mot dess yttre och dess läge. Det är ett hem sådant som endast en konstnär med stora ekonomiska re-

sälja vi **1:ma Svensk Nickel & Nysilfver** till privatpersoner. Vår priskurant erhålles gratis från våra ombud eller direkt från oss. Driftiga agenter antagas på alla platser efter korrespondens med **Nordiska Fabriks- & Handels-Magasinet, Stockholm.**

BILLIGAST I SVERIGE

surser förstår ordna, där allt vittnar om en solid elegans i förening med en utsökt smak, och där, trots alla hopade konstföremål, man dock slipper den där känslan af att befinna sig i ett museum!

Detta är just skillnaden mellan Coquelins och t. ex. Sarah Bernhardts hem. Hos denna senare kunde man knappast röra sig, utan att kollidera med alla dessa olikartade »objets d'art», och man kunde nästan ha trott sig vara hos en »marchand de bric à brac».

Hos Coquelin är målarekonsten starkast representerad, och väggarna såväl i salong som förmak, trappuppgångar och korridorer äro täckta med dukar af såväl äldre som samtida mästare. Självförekom mr C. i en hel mängd upplagor såväl i olja, akvarell som pastell, såväl i sällskapsdräkt som i flertalet af sina många roller. Jag räknade ej mindre än fem olika Cyranopporträtt! Om jag så nämner ett stort porträtt af kejsar Wilhelm med dedikation, så må detta vara nog, då här ingalunda är meningen att upprätta något inventarium öfver konstskatterna i det Coquelinska hemmet, utan endast att skildra utgången af min mission där.

Man upplyste mig om, att mr C. hade farit ut, men kunde jag få träffa hans sekreterare mr Chabert?

Denne, en helt ung man, som, utom sin befattning som privatsekreterare, är en dramatisk artist af ganska stort anseende, var en af de mest älskvärdt tillmötesgående, som en tidningsman stadd i mina ärenden kan önska träffa, och på den grund lyckönskar jag mina hrr yrkesbröder i Stockholm, som komma för att intervjuas.

Jag fick nu veta allt hvad jag önskade beträffande turnén, men hvarom de ärade läsarne antagligen redan äro underkunniga.

Man börjar att spela i Schweiz för att sedan genom Tyskland fortsätta upp till Skandinavien. Den 5, 6, 7 oktober spelas i Stockholm på Kungl. teaterns scen. Något »på allmän begäran» är ej att hoppas, ty reseprogrammet tillåter ingen jämkning. I Berlin spelas såväl på upp- som nedresan. Turnén avslutas i Biarritz, sedan man gäststat Spaniens och Portugals förnämsta städer.

Sällskapet mest framstående förmåga utgöres på spinsidan af damerna Esquilar, Bouchetax, Bailat och Lemercier samt af hrr Volny, Rozemberg, Pujol och Chabert, samtliga dessa namn med god klang, åtminstone här i Paris.

Jag uttryckte min tacksamhet för alla dessa upplysningar, men jag var ej nöjd härmed; ville åtminstone under ett par minuter se och tala med mr Coquelin själf! Denna min önskan tycktes göra den välvillige mr Chabert alldeles förtviflad. Han ryckte på axlarne, gjorde »la moue», vred sina händer och sökte genom alla de mimiska medel, som stå en fransman till buds, visa mig det omöjliga i min anhållan.

Jag kunde icke göra mig en föreställning om huru strängt upptagen mästarens tid var! Han måste arbeta nära nog hela nätterna, och det var knappast han hade tid intaga nödig föda!

Alla dessa försäkringar, som antagligen på en mera känslig natur skulle haft åsyftad verkan, gjorde ej det minsta intryck på Iduns representant. Jag förklarade att i så fall var min mission alldeles misslyckad, och afstode jag helt och hållet från att skriva något i min tidning. Jag nämnde vidare, att jag förra året, under fullkomligt liknande förhållanden, haft en hel timmes samtal med Sarah Bernhardt, aftonen innan hon startade sin tysk-skandinaviska turné.

Om det nu var mina relationer med m:me

B., som till sist verkade, eller något annat, allt nog: mr Chabert lofvade till slut att göra hvad han kunde, för att jag följande morgon kl. 10 skulle få ett samtal med mr Coquelin. Om besöket beviljades, så skulle man sända mig »un petit bleu»; uteblifvandet af en sådan vore tecken att jag ej kunde mottagas! Så ville mr Chabert att vi skulle komma öfverens om saken, men jag var för gammal räff att låta narra mig, utan fick i stället det rangeradt så: att ingen »petit bleu» betydde att jag skulle tagas emot!

Någon dépeche hörde jag förstas ej af under dagens lopp, men detta oaktadt var det med mycket små utsikter till ett lyckligt resultat, som jag följande morgon åter infann mig å hôtel Coquelin.

På gården väntade vid min ankomst en automobil och på min fråga fick jag veta, att mr C. just stod i begrepp att göra sin sedvanliga morgonpromenad i »skogen». Han var således hemma, men jag förstod väl att ingen tid var att förlora, hvarför jag rusade upp för trapporna, där jag så när sprungit kull en herre, iförd den vanliga chauffeurhabiten: getskinnspäls, kaskett och dessa glasögon, som nära nog täcka hela ansiktet. Introduktionen var just ej bland de mera lyckliga, och på den mötande herrns ganska välvilliga, fast något ironiska: »pas si vite, monsieur, où voulez-vous?» stammade jag fram mitt ärende och en ursäkt.

»Ah! jag har alldeles glömt bort ert rendez-vous, nu ser jag ingen annan utväg än att ni sitter upp med mig i vagnen. Har ni lust att göra en tur i »skogen», så kunna vi språka under tiden?»

Om jag hade lust?! Och så satte vi oss upp, Coquelin och jag på framsätet maskinisten bak.

Just som vi skulle sätta oss igång, erinrar sig mr C. att han glömt något och går åter upp i våningen, för att om en stund komma tillbaka med — hvad tror ni väl? Jo, en tjock »ulster», som han lämnar mig sägande: »Det är visserligen en vacker morgon, men ni är alldeles för tunnklädd för en dylik färd. Tag på er den här kappan.»

En dylik välvillig omtanke af en, som för tillfället hade så mycket att tänka på, gjorde mig nästan rörd!

Och så »en route»!

Det var som sagdt en härlig dag, sådan endast en septemberdag i Paris kan vara det! Vi körde avenue de la grande Armée till porte Maillot, och här togo vi af inåt skogen. Att emellertid intervjuas i en automobil, som gör sina 4 mil, helst om den man vill utfråga själf kör, därpå är ej att tänka. Bullret för det första gör nästan all konversation omöjlig, och den körandes uppmärksamhet får ej för ett ögonblick distraheras, om man vill undvika kollisioner. Mr C. var emellertid en chauffeur af första klass, som förde sitt åkdon med en ovanlig skicklighet, trots den lifliga trafiken.

Huru som helst kände jag mig belåten, och tämligen förtrogen med automobilsporten visste jag, att det finnes något som heter »panne», och det skulle vara en mera än vanlig tur för föraren och otur för mig, om vi ej förr eller senare skulle råka ut för en sådan. Därför var det ock med ett visst själslugn jag kunde möta mr C:s en smula försmädliga nickningar.

Pan, voilà, ça-y-est! Vi passera just »la cascade», då gummiringen å ena bakhjulet kreverar och vi måste stanna.

Det tog nästan 20 minuter innan vi hade reparerat skadan, och ehuru vi fingo arbeta alla tre, fick jag dock tillfälle att fråga litet.

Nyhet!

Nyhet!

LONGLIFE

(Luftrenningsapparat)

består af prydlig, på en svart polerad skifva fästad större benglascylinder, som genom ett inpassadt, vridbart öfverstycke kan öppnas och stängas. Apparatens skötsel är ytterst enkel, och dess enastående förmåga att genom framställande af det välluktande och renande ämnet ozon, rensa luften och och därur borttaga all skänd lukt, gör densamma outhärlig i boningsrum, samlings- och arbetslokaler, klosetter o. s. v. Priset för apparaten, komplett med tillbehör, Kr. 8: —. Bruksanvisning medföljer hvarje apparat.

Ensamförsäljare:

WILH. BECKER.

Kongl. Hofleverantör.

STOCKHOLM.

Jag kunde nu först riktigt skärskåda min förare, som nu tagit af sig både päls och glasögon.

Jag såg ett godt, välvilligt ansikte till en stark, väl byggd kropp. Aldrig har jag dock sett en skådespelare, som verkat mera »bourgeois», mindre »cabotin», än mr C.! Hade jag mött honom i Stockholm under riksdagsperioden, skulle jag med säkerhet hafva tagit honom för en folkrepresentant från Småland! Sina 62 år tycktes han bära med en ovanlig vigör. Liflig i sina rörelser som en pojke, syntes han därtill besitta en ej vanlig kroppsstyrka. Detta kunde jag lätt konstatera, när vi sysslade med att lyfta vagnen.

Men nu ville jag låta mr C. få ordet: »Ja, detta blir mitt fjärde besök i er hufvudstad, i hvilken jag funnit mera behag för hvarje gång. Jag räknar många vänner i Stockholm, och jag kan t. o. m. tala litet svenska, här skall ni få höra!»

Och så »drog» han den där »knorren», som jag ej vet huru många gånger jag hört af utlänningar, som besökt vårt land: »Min skål, din skål, alla vackra flickors skål!» Antagligen har äfven Cléo hunnit lära sig den! Naturligtvis komplimenterade jag mr C. till hans språkkunskap, försäkrande, att med den frasen kom man långt där hemma i Sverigel!

Apropos Cléo, så kommo vi äfven att tala om henne. Jag nämnde, huru lyckliga stockholmarna borde känna sig, som under samma säsong finge se och höra en Yvonne de Tréville, Coquelin aîné, Aino Ackté och Maeterlinckarne, då C. afbröt mig med ett: »ni glömmar Cléo, min herre!»

»Pardon, maître,» invände jag, »det skulle aldrig falla mig in att blanda ihop cirquens och variététribunens stjärna med sång- och talscenens storheter.»

»Ja, det var nog att Cléo kunde göra en sådan lycka hemma hos er, tänk då om stockholmarna finge se Loïe Fuller, som jag just i går såg å Marigny.»

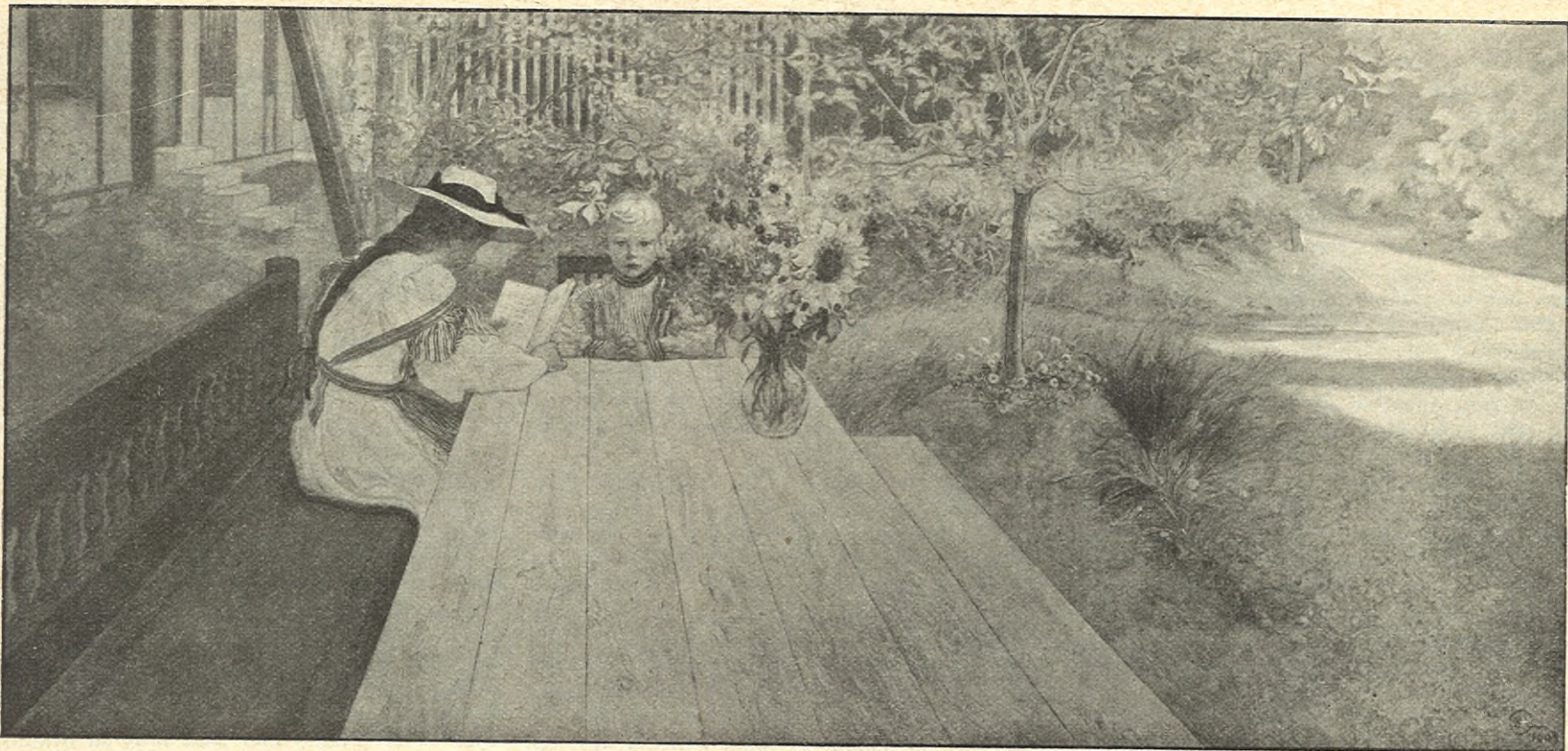
»Eller Fatma», invände jag helt torrt.

»Nej, nu tror jag ni gör edra landsmän orätt, den arten af dans tror jag ej skulle tilltala dem,» svarade C. helt artigt.

Det var så mycket annat, mera intressanta saker, jag hade velat fråga om, som tyvärr blef ogjordt, men medgif ock att en af Boulognerskogens avenyer, under tiden för morgonpromenaden, erbjuder en föga lämplig miljö för en intervju, helst med ett objekt som Coquelin, hvilken ideligen måste hälsa på bekanta. Jag lyckades dock till sist komma fram med hvad som mest låg mig om hjärtat: en anhållan att få låta taga ett porträtt för »Idun».

* Här torde en liten not vara af nöden. »Fatma» är en tunesiska, antagligen född på Montmartre, som i sommar kommit parisarne att löpa till »Jardin de Paris» för att beundra hennes »danse à ventre».

NYHETER för höstsäsongen nu inkomna uti **BRUNKEBERGS MANUFAKTUR-MAGASIN.**

DEN FÖRSTA UTANLÄXAN. TAFLA I OLJA AF CARL LARSSON. BESTÄLLD FÖR NORRKÖPINGS HÖGRE ALLMÄNNA LÄROVERK AF FÖRENINGEN KONSTEN I SKOLAN.

Denna tidnings anseende förbjöd den nämligen att för sina läsare presentera ett af dessa vulgära, som äro till finnandes i hvarje konst- och bokhandel; de gjorde anspråk på en mera intim bild.

Min anhållan upptogs ganska välvilligt. Mr C. ville se till, om saken läte sig göra, kunde dock ej lofva bestämdt. »Men» — tillade han — »i så fall hoppas jag att ni ej sänder någon »photographe forain» (marknadsfotograf), ty jag är litet sensible i detta afseende.»

Med tillbörlig värdighet förklarade jag, att det i så fall komme att blifva en hoffotograf, kung Oscars specielle här i Paris.

Just nu underrättar oss maskinisten, att vagnen åter är klar. Vi sätta oss upp och med en hastighet, som jag misstänker betydligt öfversteg den tillättna, återvände vi mot Paris. I hörnet af rue des Acacias såg jag en »sergent», som tycktes anteckna vårt nummer, och en vacker dag kanske vi få möta uppe i polisprefekturen! Å place de Vagram bjöd jag min »förare» tack och farväl, mycket belåten med min mission. Men det är sällan någon glädje får vara fullständig! Samma dags afton fick jag från mr Chabert ett telegram, där denne underrättar att, som mr Coquelins afresa från Paris blifvit framflyttad några timmar, blef det honom omöjligt att emottaga Iduns fotograf. Mr C. skulle emellertid sända ett kort, aldrig förut reproduceradt, och som på samma gång som utmärkt lyckadt äfven ägde ett visst kuriositetsvärde. Det var taget i Berlin förra året af en mr Coquelins vän och kollega. En amatörfotografi således.

Kortet kom ock mycket riktigt, försedt med gifvarens signatur, och är det detta vi här återgifva.

Att Coquelin ainé är en af sam-

CONSTANT COQUELIN.

Efter en aldrig förr reproducerad amatörfotografi, af M. Coquelin ställd till Iduns förfogande.

tidens mest framstående dramatiska konstnärer, det visste vi alla förut, att han på samma gång är en af dess mest älskvärda, det framgår som corollarium af min lilla skildring här ofvan.

Paris, september 1903

EDVARD STJERNSTRÖM.

»DEN FÖRSTA UTANLÄXAN.»

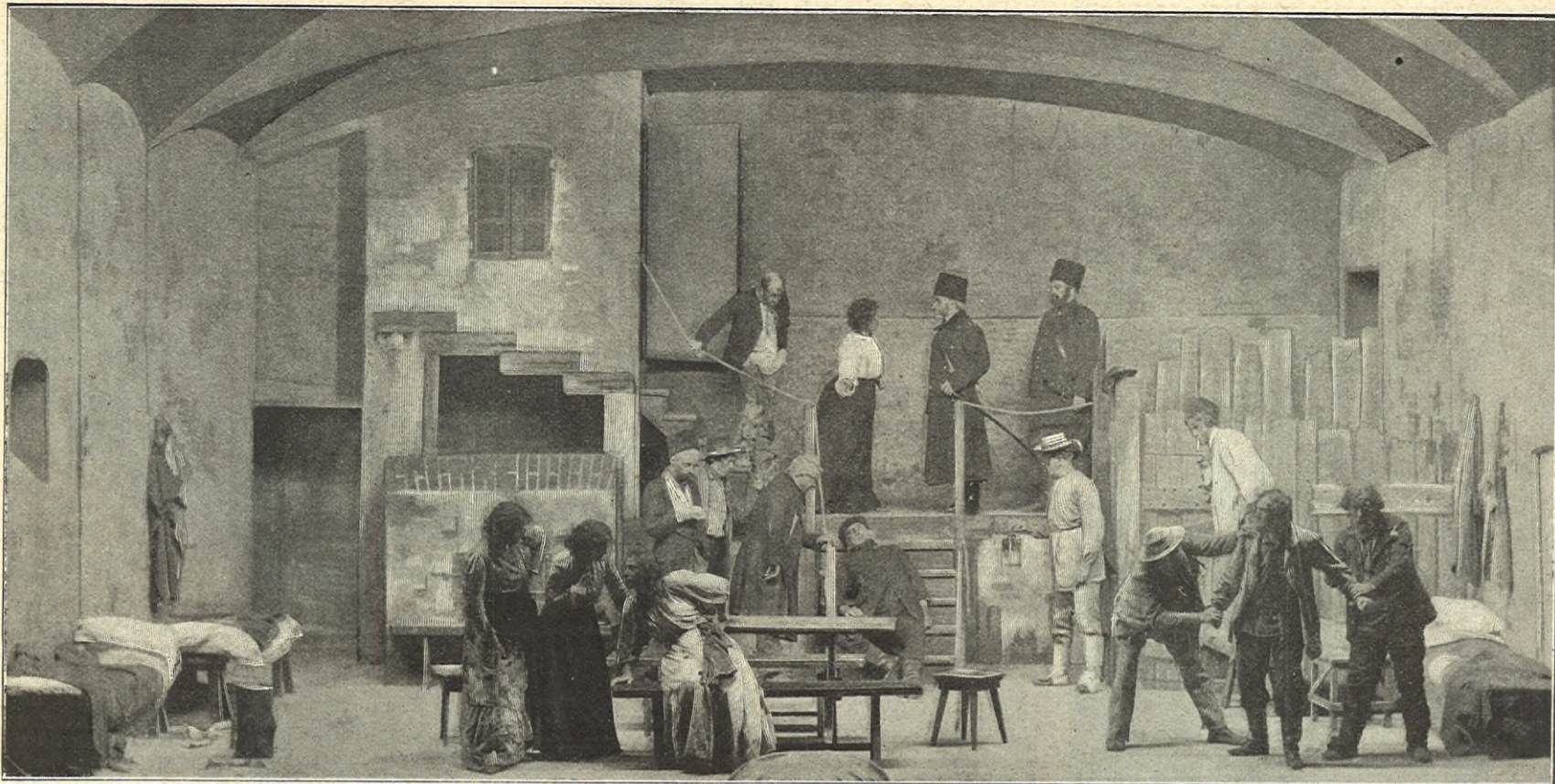
VÅR PRODUKTIVE och genialiske konstnär Carl Larsson, hvars snart sagdt oräkneliga skildringar på duken af barn och ungdom nu göra honom lika afhållen och beundrad af de unga, hvilkas naturell han visat sig så väl förstå och känna med, som af oss äldre, har återigen fullbordat ett konstverk med motiv ur barnens värld, denna gång afsedt för Norrköpings allmänna läroverk och för detsammans räkning beställt af Föreningen konsten i skolan och för närvarande utställt å Nationalmuseum.

Den lille pilten har sökt fästa läxans svåra meningar i sitt hufvud och den äldre systemn skall nu förhöra honom. Han känner på sig att det är en betydelsefull stund, att det är minuter af allvarliga ansträngningar, som förestå. Systemen tar det trankilt; det var längesedan hon höll på med så enkla saker som den här läxan.

Ljusa sommarfärger bilda taflans grundstämning, det dallrar sol och fågelkvitter i luften; det är som om naturen stod rundt om och vakade och sade: låt inte boken förkväfvad friskheten i barnasinnen och känslan för den uppslupna, oskyldiga glädjen, som är de ungas lifsbehof.

Så ungefär torde konstnären ha tänkt. Däremot är det svårt att förstå, hvarför bordsskifvan skall inta en så dominerande plats i dukens förgrund. Taflans mästare har kanske någon undermening med den också, ty C. L. är stundom en stor spjufver, när han börjar symbolisera.

Emellertid är taflan vacker, trots det fatala bordet, och Norrköpings läroverk är att lyckönska till det friska konstverkets ägande.

MAXIM GORKIS »NATTEBERGET» PÅ SVENSKA TEATERN. MORDSCENEN I TREDJE AKTEN. A. BLOMBERG FOTO.

UR DAGSKRÖNIKAN.

G. R. DAHLANDER.

G. R. DAHLANDER, f. d. professorn, fil. hedersdoktorn och rektorn vid Tekniska högskolan, afled nyligen härstädes i en ålder af 69 år.

Född i Göteborg, genomgick han Chalmersska slöjdskolan därstädes och vidare skepps-

diat och sedermera två särskilda gånger på 1870-talet, på uppdrag af regeringen, resor i utlandet. Till ledamot af Vetenskapsakademien kallades han 1873 och blef vid jubelfesten i Uppsala 1893 filosofie hedersdoktor.

Såsom författare har den nu bortgångne framstående vetenskapsmannen och teknikern utöfvat en vidsträckt och betydelsefull verksamhet, dels genom i såväl utländska som svenska tidskrifter offentliggjorda undersökningar, dels genom ett flertal utgifna arbeten, bland hvilka må nämnas den i flere upplagor utkomna »Lärobok i fysik» (omarbetning af A. H. Focks fysik) samt »Elektriciteten och dess förnämsta tillämpningar», hvil-

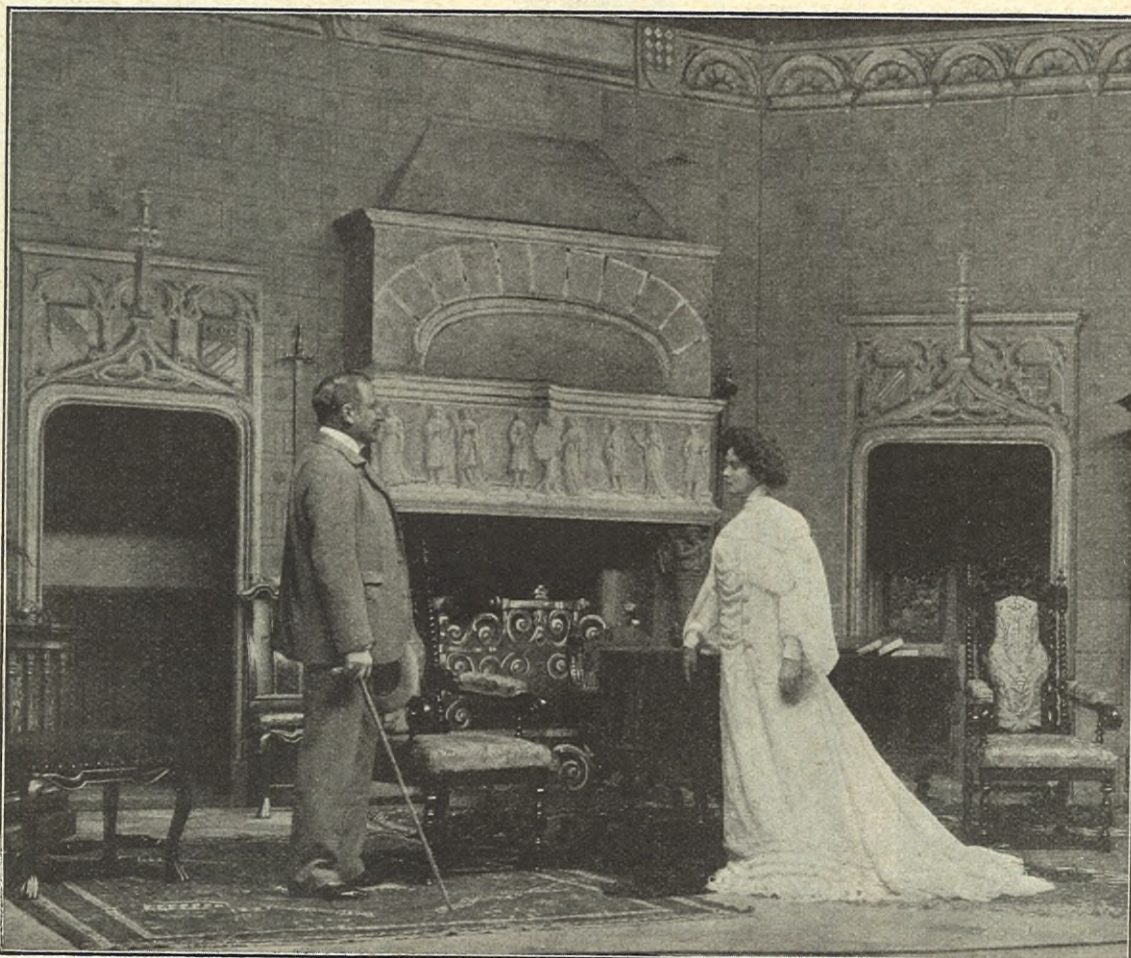
ken likaledes utkommit i flere upplagor och med supplement.

Känt endast af hans närmaste torde däremot vara att han äfven uppträdde som dramatisk skriftställare med tre dramer på vers, betitlade »Ingvar», »Sjökonungen» och »En karolin». Dessa utkommo anonymt i bokform åren 1863, 1879 och 1880, men äro numera

byggeriinstitutet i Karlskrona samt högre artilleriläroverket å Marieberg, från hvilket han 1856 utexaminerades såsom civilingenjör. Kort därefter anställdes han såsom lärare vid Chalmersska slöjdskolan och blef lektor där 1862 samt utnämndes 1870 till professor i teoretisk och tillämpad fysik vid Teknologiska institutet i Stockholm (nuvarande Tekniska högskolan), där han alltsedan dess varit verksam och hvars föreståndare (numera benämnd rektor) han blef 1890. Han tog afsked 1902.

Åskilliga offentliga uppdrag på det tekniska undervisningsväsendets område voro honom äfven anförtrödda. Bland annat har han medverkat i kommittéen för afgifvande af förslag till ny omorganisation af Tekniska högskolan, i hvars styrelse han sedan 1890 var medlem.

För vetenskapliga och tekniska ändamål företog han redan 1865—66 såsom af Vetenskapsakademien utsedd Letterstedtsk stipen-

A. CAPUS' »SLOTTSFRUN» PÅ DRAMATISKA TEATERN. SCEN UR ANDRA AKTEN. ANDRÉ JOSSAN (HR PERSONNE) OCH THÉRÈSE DE RIVES (FRÖKEN JANSON). A. BLOMBERG FOTO.

DIREKTÖR S. ULRICH.

utgångna ur bokhandeln.

Gift sedan 1867 med Anna Augusta Carlsten, sörjes han närmast af maka, barn och barnbarn.

*

GYMNASTIKDIREKTÖREN SIGFRID ULRICH, en af de många framstående gymnaster, hvilka i utlandet arbetat upp terräng för den svenska gymnastiken, kunde nyligen firas sitt kvartsekeljubileum som yrkesman på detta område. Det var nämligen i september 1878 han öfvertog det af professorn, doktor A. S. Ulrich år 1856 i Bremen grundade svenska gymnastikinstitutet (Institut für schwedische Bewegungsschule), det äldste i Tyskland. Vi ha därför ansett att ett porträtt af direktör S. skulle äga intresse för vår läsekrets.

*

EN NYUPPTÄCKT MÄRKLIG RUNSTEN. Vid lägenheten Risängen invid förra gästgivaregården Grefby i Götlanda socken,

DEN NYUPPTÄCKTA RUNSTENEN MED HÄLLRISTNINGAR VID RISÄNGEN. E. GUSTAFSSON FOTO.

belägen emellan Sköfde och Mariestad, har nyligen blifvit upprest en stor sten, som vid närmare undersökning befunnits vara en runsten af ganska stort intresse. Stenen, som utgör ett gnejsblock af omkring 2 meters höjd, är på bakre sidan starkt mossbelupen men å den främre fullkomligt fri från dylik beläggning och har tydligen under många årtionden legat med ryggsidan uppåt, i följd hvaraf ingen vetat af, att den på sin undre sida var försedd med runor och inristningar.

Stenen utgör, kan man säga, ett slags sammansättning af hällristning och runsten, och torde icke, efter hvad hittills är känt, äga så synnerligen många likar inom riket. Längst upp tvänne fåglar och under dessa ett vikingaskepp med drakhufvud, segel och mast samt en man, stående å lyftingen och skötande rodet. Längre ned är afbildad en häst, förspänd en tvåhjulig vagn, hvare flere personer tagit plats och därunder framställes husfadern, åtföljd af sin hund, hemkommande från

DEN NYINVIKTA SYNAGOGAN I MALMÖ. M. FRICK FOTO.

jakten, mottagen vid dörren af hustrun. Boningshuset liknar till formen ett tält, och ur rökfånget synes ett rökmoln stiga upp. Bildverket avslutas nedtill med en landtman, som med ox och plog brukar sin åker.

Runstensens nedersta del prydes af en drakformig runslinga, i hvilken med runor af den äldre runtypen (s. k. germanska) talas om en viss Ane, som sökte sin frände Olug och reste stenen, där hon fann honom.

Stenen fanns i botten på en stenmur. Hvar den ursprungligen stått, är obekant.

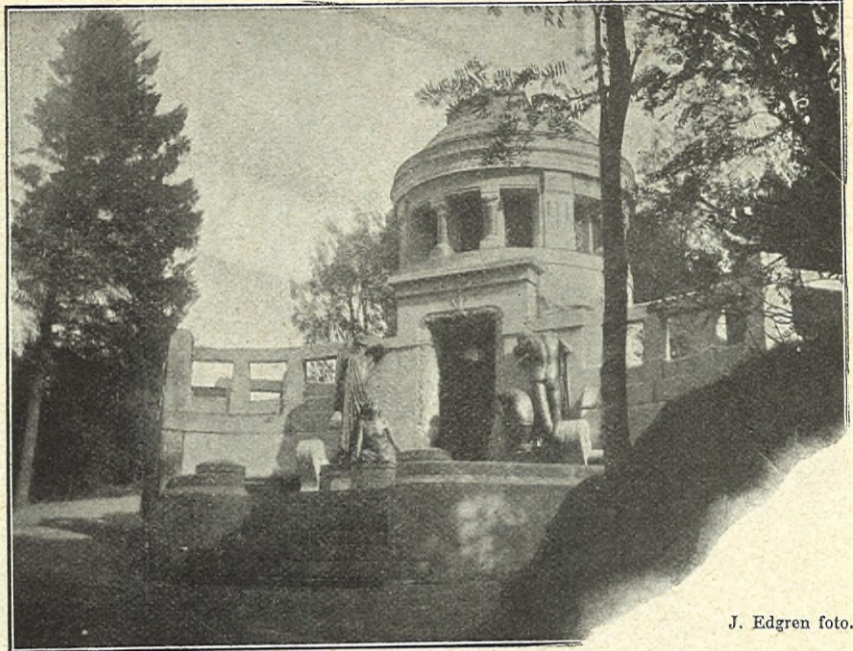
*

EN NY MOSAISK SYNAGOGA har i dagarna högtidligen invigts i Malmö. I enlighet med byggnadens ändamål har i dess arkitektur användts motiv från olika österländska stilar, hvilket bland annat framträder i de pylonartade tornen och hästskoformade fönstren och portöppningarna samt i den yttre och inre dekorationen, där lotusblomman ingått som motiv jämte åtskilliga för den judiska religionen karaktäristiska emblen.

Själftva templet är högt, rymligt och väl upplyst. Norra och södra sidorna äro försedda med läktare, afsedda för de kvinnliga församlingsmedlemmarna. Östra fondväggen är hela altardekorationen anordnad, hvars mellersta del upptages af den s. k. Almemoor, platsen hvarifrån förbedjaren föreläser ur Thorarullarne, framlagda å ett med rödt sammetshyende prydt bord. Från Almemoor leda två trappor upp till predikstolen, ofvanför hvilken det allra heligaste med det däri anordnad Thoraskåpet, innehållande Thorarullarne, är anordnad. Framför förlåten hänger lampan med den ständigt brinnande lågan.

*

ETT VACKERT GRAFMONUMENT är August Röhss' mausoleum på Nya kyrkogården i Göteborg,

J. Edgren foto.

RÖHSS'SKA FAMILJEGRAFVEN PÅ NYA KYRKOGRÄDEN I GÖTEBORG.

af hvilket vi lämna en afbildning i dagsnumret. Uppfördt af granit samt med tak och dörr af koppar, prydes det framför ingången af några bronsfigurer i sörjande ställningar. Dessa hafva komponerats af den kända skulptrisen fröken Sigröd Blomberg samt gjutits vid Otto Meyers konstgjuteri i Stockholm.

Grafmonumentet gör ett rätt ståtligt helhetsintryck och torde vara ett af de dyrbarare i vårt land.

*

ETT NYTT BANKHUS. Vårt lands främsta penninginstitution, Sveriges riksbank, bygger nu afdelningskontor i ett flertal svenska provinnsstäder,

DET NYA RIKSBANKSHUSET I LINKÖPING. 1. EXTERIÖR. 2. INTERIÖR AF BANKSALEN. SW. SWENSSON FOTO.

allt under det det nya hufvudkontorets murar oförfärdt växa ur Norrströms vatten i Stockholm. Den senast färdigblifna riksbanksbyggnaden är den, som i början af augusti afsynades i Linköping och af hvilket vi i detta nummer meddela ett par bilder.

Den lifliga och framåtsträfvande residensstaden vid Stångån har i och med denna byggnad erhållit en arkitektonisk prydnad, som kan inregistreras bland stadens alla främsta. Fasadens visar ett trevåningshus, hållet i 1400-talets sengotik. Möjligen har den berömda domkyrkan inspirerat arkitekten att använda denna stil.

Fasaderna till riksbankshuset äro utförda af kalksten, med undantag af några detaljer, hvilka äro utförda af Gottlands-sandsten. Bottenvåningen visar på ömse sidor om det med en gafvelspets avslutade midtpartiet trenne väldiga spetsbågsfönster, hvars bågar uppbäras af solida, runda murpelare med bladkapitel. Öfre våningen visar tu- och tredelade fönster med smäckra, fristående kolonner och spetsbågar med »näsor» samt omgifna af profilerade listverk. Å södra ändan är anbragt en s. k. erker eller burspråk med fantastiska djurfigurer utspringande från listen samt avslutad med en rik, genombruten balustrad. Det höga taket är belagdt med skiffer i rutmönster.

Banksalen, som ligger i bottenvåningen och får sitt ljus genom de stora spetsbågsfönstren, är hållen i grönaktig färgton och med vägghpaneler i ekimitation. Härifrån kommer man in i verkställande direktörens och styrelsens rum, hvilka sinsemellan äro sammanbundna med en passage. Invid direktörens rum ligger det större af bankens båda kassahvalf.

Förutom bankens egen lokal inrymmer byggnaden äfven en rymlig lokal för posten samt ett antal bostadslägenheter.

Ritningarna till huset äro uppgjorda af arkitekten F. O. Lindström i Stockholm, som ock haft ledningen och öfverinseendet öfver byggnadsarbetet.

Byggnaden har i sin helhet kostat något öfver 200,000 kronor, utom tomten.

*

HANDARBETETS VÄNNER anordnar från och med den 1 oktober i sin väfskola, som hittills endast varit praktisk, en teoretisk väfkurs, innefattande bindningssöm, mönsteruttagnin g m. m. Kursens lektioner äga rum från klockan 5—7 tre eftermiddagar i veckan. — En frielev antages.

»JÖRGEN».

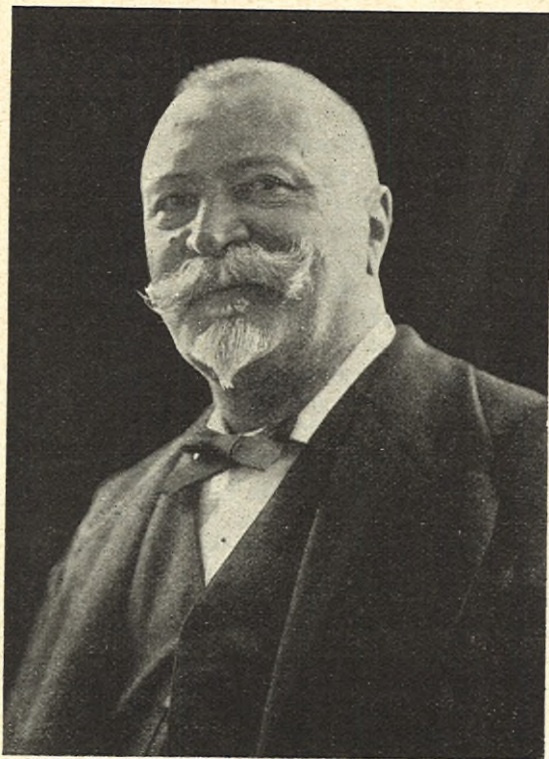
FIGAROS REDAKTÖR. »Sveriges ende causeur», Jörgen, har helt nyligen, samtidigt med att hans tidning firat 40-årsjubileum, fyllt 65 år och med anledning därpå har Idun — i hvars kulinariska spalter ju Jörgen också under åtskilliga år som bekant medarbetat — bedt mig skriva några rader till hans porträtt.

Till ett porträtt höra data och lefnadsteckning. Slå vi upp Publicistklubbens välredigerade matrikel finna vi, att Georg Lundström (Jörgen) är född 1838 i Helsingborg af jaktuppsyningsmännen och sjökaptenen Lars Jörgen Lundström och Maria Philippina Soffel. I Malmö gick han i skola från 1846—1854 och aflade 55—56 sin ganska ofta af honom själf omtalade sjökaptensexamen. 1860 kom Jörgen in i tullverket, som han efter svåra strider och af honom vunnna processer lämnade 1880. Han var då samtidigt en bekant skriftställare och journalist och hade redan i 17 år medarbetat i Nya Dagligt Allehanda m. fl. tidningar. 1888 öfvertog Jörgen efter Oscar Norén Figaro och från denna tid daterar sig hans egentliga bana som boulevardredaktör och »causeur».

Hugo Nisbeth, »salig Hugo» som Jörgen kallar honom, startade boulevardpressen här i landet — honom själf till föga glädje — och Jörgen utvecklade idén och gjorde Figaro till Sveriges odisputabelt originellaste tidning.

Man behöfver endast öppna ett exemplar af Figaro under den tid Jörgen ledt den för att finna, att man här har att göra med en man, för hvilken schablon och banalitet äro fullkomligt främmande. Det utmärkande för Jörgen är hans korta nervösa stil, som med sina abrupta meningar och ordsammansättningar nästan närmar sig det excentriska.

Jörgen är mindre humorist än satiriker. Hans satir, alltid riktad mot det osanna, osköna, hycklande och orättvisa här i världen, urladdar sig ofta med en hätskhet i tonen, som säkerligen skaffat den originelle causeuren en hel del fiender. Såsom människa är Jörgen pedant och en smula despotisk. Han gör allt

GEORG LUNDSTRÖM (JÖRGEN). A. BLOMBERG FOTO.

för sina vänner, men ger aldrig pardon åt fiender. Blevde han »diktator i detta arma land», skulle säkert en hel del saker te sig annorlunda.

Jörgen är pedant — ja, man behöfver endast se honom på gatan på »Jäg till eller från sin »sentima middag» — Jörgen går nästätt aldrig ut annat än för att äta middag — för att i hans försiktigt afmätta gång, hans till ängslig noggrannhet eleganta habit och hofmannamässigt sirlig gester genast igenkänna den på sig själf alltid aktgäfvande, alltid punktliga ordningsmänniskan.

Högst upp under taket i Brunkebergs Hotell — våningen öfver förre krigsministern Råppe — bor och regerar Jörgen. Hans lilla våning är alltigenom lika originell som han själf. Det hela ser ut som ett mellanting mellan studerkammare, tullmagasin och tidningsexpedition. Öfverallt tidningspackor och manuskripthögar, där hvarje nummer och hvarje papper ligger i sin, endast af sin ägare kända, bestämda ordning. Jörgen förfogar öfver en ansenlig samling autografer, bref till honom själf och andra från mera kända personer, och han har icke, sedan han var mycket ung, kastat bort en enda skriven papperslapp. Försätter hans samlaremani, nödgas man bygga till Brunkebergs Hotell — om inte händelsevis hyresgästen inunder vill lämna utrymme.

Det Jörgenska möblemanget består vidare af ett antal sjömanskistor, fulla af klichéer, samt 3 stora klädsåp, som i sig innehålla Jörgens dyrbaraste egendom — hans garderob. Hvarje plagg hänger i dess bestämda hängare, och allt får vika för att denna härlighet skall behålla sin skinande elegans. Ingenting i världen skulle kunna afhålla dess ägare från att så ofta som möjligt med högstegen hand borsta och putsa de kära plaggen — och det är icke endast för författarskapet, utan äfven för denna sysselsättning, som han så strängt håller på diktarefriden. Ve den man eller kvinna som på olaga tid söker Jörgen! Man blir icke insläppt vare sig då eller senare. Öfverträdelse af hans »lagar» straffas strängt.

Från sina fönster ser Jörgen ut öfver så godt som hela Stockholm, och han håller också en noggrann utkik öfver allt som försigår på torget. Han håller reda på, när den i närheten boende »general Sven» går ut och

kommer hem, han håller säker uppsikt öfver hvarje slarfvig piga, som vågar skaka sin dammtrasa ut genom något fönster — ja, själfva poliskonstapeln, som en kall vinterdag drar sig in i en port för att värma sig med något starkt ur en flaska, undgår icke hans forskande öga.

Jörgen har i dagarne till hr Torvald Nyström, Varias unge redaktör, försålt Figaro. I köpet ingår han själf, ty han kommer själf att skriva ett kåseri i hvarje nummer. Det är dessutom hans mening att, fri från ekonomiska bekymmer och det uppsplitande tekniska tidningsarbetet, kunna i lugn och ro utarbeta sina memoarer, hvilka helt säkert komma att mottagas med stort intresse af hans många vänner och beundrare.

HASSE Z.

HÖSTSTEMNINGSBILLEDE FRA FJELDET.

DET VAR altsaa jeg som af og til skulde sende Idun en liden korrespondance. Men det er igrunnen saa lidet at korrespondere eller konversere om fra fjeldet. I det hele, fjeldets Stilleben det föles bare og blir helst til stemninger. Men stemninger skal ikke ha noget videre værd, siger man. Kan saa være. Men de faar alligevel magten over os imellem, saa vi ikke kan arbeide ordentligt.

Som nu denne deilige höstdag — vi skriver 19:de september — som pludselig faldt paa at gi os sommerdrømme paany, just som vi trodde dem slukt for iaar, hvem kan la være at komme i stemning paa en slig dag? Nei, vi beslutter os til at sløife all ordentligt arbejde for idag, lægger os ude paa bakken mellem de gulnende træer og lar løvet drysse om os, mens vi ligger der og gir os drømmene i vold.

Hvor slige dage blir paaskjønnet, ja, mere end selve St. Hansdagen! For hvem takker for solskin og livslyst da? Men idag 19:de september, efter at sneen alt har vist sig i fjeldene gang paa gang, efterat ovnene var kommet i brug og alt sommertøi hængt op paa loftet, idag feterer vi solen og værmen som en splitterny gjæst. Og saa holder vi fest ude paa bakken.

Mine unge døtre kommer ud i hvide kjoler; de vil holde midsommerfest en gang til, før sneen kommer. Selv skinner de som sommerens blomster. De lyse fletter, som endnu ingen af dem har sat op, men som de lar faa lov til at hænge der til dans i solskinnet, virker næsten mørke mod de skinnende hvide kjoler.

Alle har de sin dagbog med og en blyant. »Jeg vil digte,» siger den ene, »jeg ved paa en prik, hvad jeg vil skrive!»

De andre vil bare betros sin dagbog denne dags stemning.

Jeg ser paa dem. Og glemmer, at det er höst; for dette er jo vaaren selv.

Mellem dem hopper en bitteliden kattepus. De kjæler for den hver sin stund og lar den ligesom faa udtale deres tanker. For lille »Graabrør» er deres kjælebørn, deres eneste leketøi for tiden. Dukkerne er de vokset fra. Men Graabrør er levende og har lyst paa eventyr som de selv.

Saa sætter de sig ned og ser med disse forventningsfulde øine, som bare pur unge piger har, mod den höstklædte li.

Ret op og ned som en væg midt imod os staar lien. Eller, den hænger som et teppe mellem os og livet — livets scene.

»Se,» siger jeg, »hvor vakkert tæppet vort

Förnämsta tvättmedel

äro och förblifva dock vid finare tvätt

HYLINS
Ekonomi-Tvål

och vid gröfre tvätt (byk)

HYLINS
Prima Tvätt-Tvål

er idag! Det er nymalt nu til den nye saison. For deilige, stemningsrige farver! Saa flink er nu ikke Jens Wang* til at male scene-tepper.»

»Mor,» siger den yngste, »det er jernteppet.»

»Det, som aldrig gaar op,» sekunderer en af de andre.

Billedet er slaaende.

Her sidder vi; disse tre med sine unge drømme, og jeg med mine halvgamle og har »jernteppet» mellem os og livet!

»Nei, jeg kan ikke digte!» siger hun, som nys saa freidig vilde digte. »Er det ikke skrækeligt, at jeg ikke kan finde disse elendige rimene, naar jeg dog ved saa godt, hvad jeg vil skrive?»

Jeg smiler og ved godt at det er denne lignelsen om teppet som har forstemt hende.

»Men,» siger jeg saa, »hvem ved om det er saa deiligt bagom det teppet? Hvem ved om der er halvten saa deiligt der som at sidde og se paa teppet selv?»

Se paa de farverige træer, den guldgule bjerk, den skinnende røde asp, den pragtfulde rogn mellem de mørke graner! Se fugelflokken i flugt mod lien! Se spindelvet i luften her over os! Se den dristige efternøler af en sommerfugl! Se skyggernes vekslende derover! Se fjeldet i toppen af lien med varden, vor varde, som vi selv har bygget, mod den blaa himmel! Se fjeldene der langt borte med denne skinnende anelsesfulde fjernhed! Naar ser man sligt paa en scene?»

Men de hører mig ikke. De stirrer paa teppet derborte. De vil det skal gaa op. De har hørt om den lille dør i jernteppet, som kan gaa op til slut, naar man rigtig vedholdende klapper og tramper — — —

Og saa aabner den lille dør sig virkelig og vi ser ud i verden, ud i livet — — —

Hvad ser vi?

Ah, de unge ser vel »Prins Morgensol», er det ikke saa han heder, han som rider paa en skummende gangster med alle de unges drømme? Nu jager han i gallop over fjeldvidden, mens de unge, forventningsfulde øjne følger ham.

Og jeg følger ham, jeg ogsaa, ængstelig, ærgerlig; for jeg er ræd for hans magt, skin-syg paa ham, fordi han vel kommer en vakker dag og tar mine smaapiger fra mig! Og saa er det saa mangeslags af disse prinser — la ham fare saalænge, siger jeg.

Og vi stirrer igjen gjennem den lille jern-dør.

Se der danser Cléo de Mérode med det deilige ansigt.

Og alligevel — arme barn, hvor ulykkelig du er, som blev saa deilig, at du blev verdensberømt.

Ikke kan du danse heller, siger de; ikke noget andet heller, bare være deilig — — — tarvelige lod! Men de stimler sammen om

hende; for menneskene hungre og tørster efter skönhed — i en eller anden form.

Og der kjører enkedronningen af Italien i landauer og klapper i sine hvide hænder af henrykkelse over Norges natur.

Men hun faar ikke nyde sin glæde i fred. Naar faar i det hele de kongelige det? Nysgjerrige menneskemasser spærrer veien for hende. Taabelige, nopdragne mennesker!

Men vi vil se mere. Og stirrer igjen. For rædsel! Det ryger, det brænder i en stor bygaard; flammerne slaar høit mod sky, vandstraalerne hvisler, ulykkelige mennesker hviner af rædsel og dør og omkommer i flammerne — — — Og en af dem er bare 20 aar, en ung pige, som just paa denne rædsels dag fylder sit 20:de aar og i aften skulde feiret en dobbelt fest, sin fødselsdag og sin forlovelsesfest! Det hele gik bogstavelig op i røg! Og dernede blandt mængden farer »han» i dette drama, forstyrret, fortviled, og finder hende til slut som et forkullet lig* — — —

Jeg skotter bort til mine unge piger, som sidder der saa levende og friske.

»Hu, det er fælt bag jernteppet sommetider,» siger jeg prøvende. »Skal vi lukke igjen døren derborte? Vi har det igrunnen saa fredeligt her foran teppet. Og — desuden, Cléo er saa frygtelig mager. Og — dronningen af Italien igrunnen saa ulykkelig. Hendes mand har de myrdet; det sørger hun kanske ikke saa farligt over, for de var nok ikke sa gode venner, di to; men alligevel, det var nu fælt.

Og saadanne 6-etages bygninger er rædsomme i ildebrand. Og — her blev jeg lidt forsigtigere i stemmen — Prins Morgensol rider saa uvörrent og — saa lyver han sommetider, og — — —»

»Hahaha! som om Prins Morgensol nogen-sinde lyver? Mor, du er gammel og skeptisk, du, saa naar du snakker om, sligt hörer vi ikke paa dig! Ellers kan du være nok saa morsom!»

Og saa reiser de sig, ryster det gule løv af de hvide kjoler, tar mig under armen og gaar med mig op til vort lille enetages hus, hvor det er saa trygt i ildebrand. Rigtignok danser ikke Cléo derinde; han »Graabrør» gjør sine gratiøse spring der i stuerne; men Cléo kunde takke til, om hun dansed saa be-daarende! Ikke heller kjører enkedronningen af Italien forbi i landauer; vi resikere i höiden at se Lars gaardsgut komme skranglende med et halmlas!

Men — höit og frit er det her paa fjeldet. Snart kommer nok sneen for alvor og begraver alt sommerens liv. Men sneen er ogsaa en verden, vel verd at fordybe sig i ligesom lien derborte. Kan hände den gir os saa mange skjönhedsindtryk, at vi glemmer at graate over alt det den dækker — ligesom »teppet» derborte.

Vi fyker snart glade og fuglefri paa ski og ler lige lukt mod jernteppet vort; for nu er det nymalt igjen og pranger i flukende ny hvid atlask! Saa ofte har de nok ikke raad til at male sit teppe om igjen derinde i de rigtige theatre! Og vent nu bare til vaarteppe blir malt, det som er saa deiligt, at det ikke kunde falde os ind at ville glötte paa det engang for at se, hvad der er bag det! Og da er desuden scenen her. Da rømmer de trætte bymennesker fra Cléo og alltsammen og lever i vor stille fjeldverden.

Saa titter de indom til os, som bor her bestandig og siger: »Her er deiligt. Men hvor kan I holde ud her aaret rundt? Været her i 20 aar, siger de?» Og de slaar hænderne sammen, disse mennesker fra byen.

Ah, hvor taabeligt, ni snakker. Kan holde

* Alltsammen begivenheder vi netop havde læst om i de sidste ankomne aviser.

ud, hvad vil egentlig det si? Hvad hjælper det, om vi siger, vi ikke kan? Vi maa jo alligevel »holde ud» dette, og tusen verre ting.

»Men saa reiser de vel ofte, tar dem en tur til Paris eller Rom, naar det blir for trist?» spør de kloge sommergjæster.

Paris? Rom? Det er, som om disse navne elektriserer os, vækker længsler, vi trodde var døde og skrinlagte for længe siden. For vi er saa modtagelige for indtryk, vi paa fjeldet; et eneste ord kan vække en verden af syner, rulle hele jernteppet op paa vid gab — —

Men saa slaar vi op vor klingende fjeldlatter og spør, om de nogengang har set folk, som bodde paa fjeldet, havde penge til at reise for?

Aa nei. Men vi læser saa mangt og meget her i stilheden. Vi har f. eks. læst om en mand, som hed Simon Stylites. »Simon pelarehelgonet», kalder Victor Rydberg ham i sin bog »Den siste Athenere». Han stod i 30 aar oppe paa en søile han. Det var godt gjort det! Og lidt større plads er det dog oppe paa vor »søile»!

Sollien, septbr. 1903.

HELENE LASSEN.

Våra ärade kvartalsprenumeranter

erinras om det förestående kvartalsskiftet och om nödvändigheten att nu genast förnya prenumerationen, på det intet afbrott i tidningens expedition må behöfva uppstå. Särskildt be vi ock få framhålla, att under det nu stundande oktoberkvartalet samtliga våra prenumeranter gratis erhålla

Iduns vackra och rikhaltiga julnummer

med bidrag af ett flertal af våra bästa författare och konstnärer. Ingen må alltså försumma att försäkra sig om Idun för oktoberkvartalet

just nu!

MAXIM GORKIS »NATTHEBERGET» PÅ SVENSKA TEATERN.

MAXIM GORKI, den underbare ryske diktaren, som inom loppet af några få år från djupet af de jäsande samhällslager, han alltjämt med sådan förkärlek skildrar, sprungit upp till den bemärkta platsen af en europeiskt ryktbar författare, har nu också gjort sitt intåg på stockholmsk scen med sitt mångomtalade stycke »Nattherberget», hvilket i måndags kväll för första gången gick öfver Svenska teaterns tiljor. Hans novellistiska verk voro ju redan förut väl kända för vår publik, som med sällsynt förståelse motagit den ena samlingen efter den andra af hans geniala skildringar från det nutida Ryssland, enkannerligen ur de mest förkomnes och af ödet hårdast slagnes lif.

»Scener från djupet» kallar han själf de fyra akter, som utgöra »Nattherberget», och denna rubrik är äfven ur den synpunkten på sin plats, att någon egentlig handling eller dramatisk utveckling i desamma knappast förefinnes. Det är fast-

STIL!
SKONHET!
STYRKA!

Mölnlycke Möbelfabriks Utställning, 18 Birger Jarlsgatan 18.

Rikstelefon 76 14.

Allm. Telef. 76 14.

såväl eleganta som enkla; allt i solidt och förstklassigt utförande.

Ritningar och kostnadsberäkningar upprättas beredvilligt på begäran. Egna Arkitekter och Dekorörer. Filialer: Göteborg, Malmö.

Möbler Sängar, Sängkläder, Mattor och Gardiner.

mer en handfull typer ur de förlorade existensernas värld, sådana vi så ofta mött dem i hans romaner och noveller, hvilka han för fram och blixlikt belyser genom några växlade repliker, genom själfva den gest, hvarmed de bära lumporna af sin söndertrasade förtid. Men hvilken gripande ödesstorhet öfver dessa skärfvor af lif, hvilka svindlande blickar ned i det modärna samfundslifvets afgrunder genom remnorna i Kostylews skumma källar håla!

Om teaterns framförande af det märkliga stycket tvinga oss tid och utrymme att fatta oss i största korthet. Ett samvetsgrannt arbete med ett i det hela värdigt resultat! Genialt på ett par händer: *Emil Hillbergs* »skådespelaren», fru *Sandells* Nastja. Förträffligt på många: fru *Fahlman* och frkn *Lundqvist* som hustrun till herbergets värd och hennes syster, hr *Fröberg* som *Pepel*, hr *Riego* som mössmakaren, hr *Klintberg* »baronen», hr *Bäckström* »pilgrimen».

Vi meddela en fotografisk bild af tredje aktens stora slutscen: *Pepel*, som nyss stött ned den hatade värden (hr *G. Ranft*), fasthålls i förgrunden af ett par af olyckskamraterna, medan poliserna under skri och tumult redan anlända uppe i trappan, mötta af värdinnan. Dessutom bringa vi ett par separatabilder af hr *Hillberg* som den försupne skådespelaren — hvilken slutar med att hänga sig i sista akten — samt hr *Bäckström* som den blide, barnafrome pilgrimen, styckets enda något ljusare hållna figur.

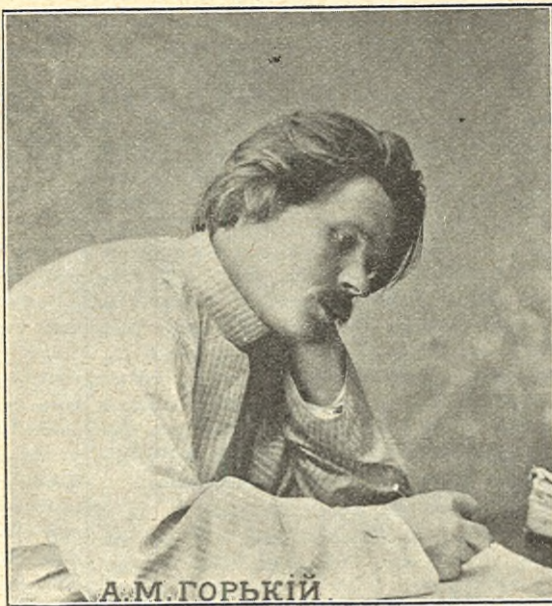
Till det förträffliga porträttet af den ryktbare författaren hade vi gärna velat föga några biografiska notiser. Vi nödgas inskränka oss till att anteckna, att han är född 1868 i Nisjni-Novgorod, och att hans borgerliga namn är A. M. Pjeskof. Han sattes först i skomakarlära, har sedan som målare, trädgårdsdräng, bagare, daglönare och landsvägsridare genomkorsat hela Ryssland och hamnade slutligen som skrivare hos en advokat. Af en lycklig skickelse blef han 1895 bekant med den berömda ryske författaren *Korolenko*, som banade väg för hans första litterära alster. Nu är han redan sin mästares mästare.

KUNGL. TEATERN gaf en afton i förra veckan en repris af Meyerbeers opera »Profeten». Fiddes utfördes för första gången af fru *Jungstedt* och detta på ett sätt, som länder henne till stor berömmelse. Stämman tedde sig i de högsta tonerna klangfullare än vanligt, och minspel och gester tolkade tydligt de känslor, som rörde sig i bröstet hos profetens pröfvade moder. Men hvarför har ej fru *Mandahl* med sin stora stämma fått behålla ett parti, i hvilket hon under förra säsongen så lyckligt debuterade? Grefve *Oberthals* lilla parti utfördes för första gången af hr *Strömberg*, som dock ej lyckades få fram något af det samma. Af hvad han sjöng hörde man för öfrigt ej mycket.

DRAMATISKA TEATERN. Efter den sceniska plumpudding med hr *Jerome K. Jerome* till kock, som Dramatiska teatern ansåg lämpligt servera som entré på säsongens menu, var det en verklig délice att få njuta af ett sådant litet mästerprof på det franska kökets öfverlägsenhet som *Alfred Capus'* fyraaktskomedi »Slottsfrun». »La Chatelaine» var fjolårets stora succés på Renaisanceteatern i Paris med *Jane Hading* i titelrollen, och premiérens angenäma stämning tyder på, att det välgjorda, underhållande och spirituella stycket äfven här bör kunna ernå en varaktig popularitet. Som *Thérèse de Rives* utvecklar vår stockholmska *Hading*, fröken *Amanda Janson*, all den toalettprakt och mycket af den solida teknik, hvarför den parisiska förebilden njuter sitt rykte; hr *Personne* ger den ridderlige och kække *André Jossan*, som triumferande öfver allt onskans och afundens intrigspel till sist förvärfvar den fagra slottsfruns hjärta och hand, med elegant och vinnande bon-

EMIL HILLBERG SOM SKÅDESPELAREN I »NATTERBERGET». A. BLOMBERG FOTO.

MAXIM GORKI, »NATTERBERGETS» FÖRFATTARE.

homie. Hr *Gustaf Bergström* och fröken *Åhlander* äro hvar i sin genre dråpliga som den kujonerade, men genomhyggelige gamle hedersfarbrodern och den något mindre änglalika kafferepstanten, medan hr *Ahren* med talangfull skärpa ger en radering af styckets kanske intressantaste karaktär, *Gaston de Rives*, den unga slottsfruns föga älskvärde första äkta man, som vänder själföraktet på djupet af sitt eget olyckliga hjärta i hat mot alla andras hederlighet och lycka.

Den bild vi meddela ur andra akten, den gryende kärlekens första scen mellan *Thérèse* och *André*, kan måhända gifva någon föreställning om styckets värdade iscensättning — med nya dekorationer af *Carl Grabow* — som i sin mån är ägnad att befrämja framgången.

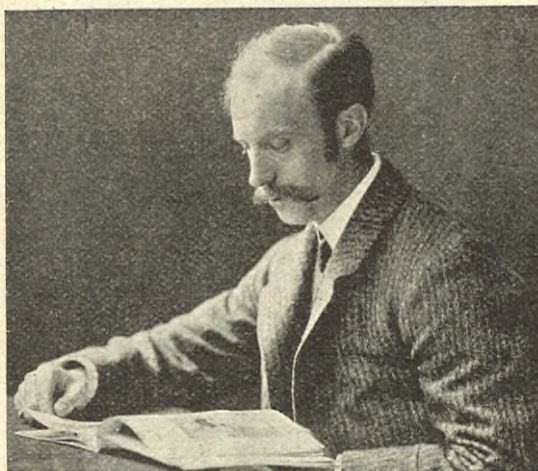
ÖSTERMALMSTEATERN. »De landsförvista», skådespel af *Victorien Sardou*, är hvad pojkar i femtonårsåldern skulle kalla en »bussig» pjes, ty där förekomma infernaliska bofvar och ädelsinnade människor i väl afvägd omväxling, sammansvärjningar, öfverfall, deportationer — med ett ord alla en äfventyrsromans skönt nervkittlande ingredienser.

De spelande utförde i allmänhet sina roller mycket bra. Särskildt hade hr *Öberg* i den skräckingifvande polischefens gestalt fått en uppgift, som tycktes ligga väl för honom och hvari han visade sig som en mycket intelligent skådespelare med känsla för detaljer och nyansering. På kvinnosidan utmärkte sig fröken *Kumlin* för ett behagligt och känsligt spel.

Uppsättningen var vacker och ett par dekorationer synnerligen effektfulla.

O. D.-KONSERTEN på K. teatern i måndags högtidsklädd publik. Den utgjorde också en värdig avslutning på »Orfei drängars» 50-årsjubileum, hvilket helt naturligt till hufvudsaklig del firats i Uppsala, men hvaraf man lika naturligt på detta sätt äfven velat låta hufvudstaden, där sällskapets konserter ju alltid varit högt skattade, få del.

Programmet inleddes med den tändande uvertyren till »Den stumma», hvilken också spelats

VILLY BURMESTER.

som inledningsnummer vid O. D:s första konsert 1855 och vid dess 25-årsfest 1878. Härpå följde *Ivar Hedenblads* festkantat till *Daniel Fallströms* i vårt förra nummer införda dikt »Sången». Komponerad för soloröster, manskör och orkester hade den ett uppvisa flere anslående poänger, men saknade ej heller svagheter, hvarigenom de goda ansatserna ofta stordes. Solopartien sköttes med glans af hr *Salomon Smith*, *Lundqvist* och *Ödmann*. Nu kommo de populäraste afdelningarna med gamla välbekanta sånger sådana som »Vårt land» af *Josephson*, »Hör oss Svea», »Sjung, sjung» och »Kornodsglansen»; vidare »Tröst» af *Merikanto*, prins *Gustafs* »Vårsång», »Stämning» (en förträfflig och synnerligt anslående sång) af *Peterson-Berger*, *Kjerulfs* vackra »Kan det tröste» med hr *Lundqvists* solo. Mäktigast brusade dock de klassiska *Antigone*-körer af *Mendelssohn-Bartholdy* och alldeles särskildt den sista, *Bacchuskören*. Som extranummer efter programmets slut sjöngs »Stå stark». Jublet efter alla dessa nämnda sånger var entusiastiskt och hr *Hedenblad* måste gå på gång framträda. Ett rätt lifligt intermezzo för orkester af *Ruben Liljefors* framkallade äfven bifall. O. D:isterna häfdade denna gång såväl som tillföre sin plats som den främsta manskör vårt — och kanske något — land äger.

FILHARMONISKA SÄLLSKAPET har beslutit upplösa sig — se där en nedslående nyhet från hufvudstadens musiklif! Naturligtvis är det ekonomiska skäl, som gifvit anledning till det fattade beslutet. Ledsamt vore emellertid, om den väl samsjungna kören, som godt fyllt sin plats, utan vidare skulle försvinna. Vi vilja ej tro det. Skulle ej en sammanslagning mellan kören i fråga och den unga lifskraftiga *Konsertföreningen* vara ett välbetänkt steg? Härigenom skulle hufvudstaden få ett väl sammansatt och fullt själfständigt kör- och orkestersällskap, som under hr *Tor Aulins* skickliga och segervana ledning säkerligen skulle bli vårt främsta. Och liksom hr *Aulin* under det sist-förlutna året lät hufvudstadens musikaliska publik stifta bekantskap med en hel del framstående nyheter på orkestermusikens område, så torde säkra förhoppningar ock finnas, att, om han finge en god blandad kör att förfoga öfver, vi här hemma skulle komma att hållas au niveau med det bästa af hvad utlandet för närvarande har att bjuda på af körmusik. Den konservativa Musikföreningen har tydligen hittills ej visat synnerlig lust att inföva några nyheter.

WILLY BURMESTER, som denna vecka börjat konserterna härstädes, och till hvars konserter vi i nästa nummer få återkomma, räknas till samtiden allra förnämsta violinvirtuoser. Han föddes 1869 i Hamburg. Sin första musikundervisning erhöi han af fadern; senare blef han elev hos den berömda professor *Joachim* i Berlin. Hans första konserter, som han företog tillsammans med sin syster, en talangfull pianist, rönt ej vidare framgång. Först sedan *Hans v. Bülow* börjat intressera sig för den unge konstnären och uppmanat honom att för vidare studier draga sig tillbaka till *Helsingfors*, inträdde för *Burmester* en gynnsam vändning. Den järnfit han nu ådagalade i sina studier, medförde vid hans återuppträdande en glänsande framgång. Hans största berömmelse ligger nog inom den virtuosa musikens område — han skall vara den främste nu levande *Paganini*-spelare — men han tolkar äfven högst förtjänstfullt sådana storheter som *Beethoven* och *Brahms*.

B. kommer nu från *Köpenhamn*, där han hos såväl publik som kritik rönt en framgång, som varit nästan enastående.

OSKAR BÄCKSTRÖM SOM PILGRIMEN I NATTERBERGET.

A. BLOMBERG FOTO.

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN,

inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 4-10 OKT. 1903.

Söndag: Currysoppa; färserad gädda med kräftsås; stekta järpar med kokta äpplen och brynt potatis; vaniljglace med mandeless.

Måndag: Pudding af kokt kött med skiradt smör; soppa på päron.

Tisdag: Grönsoppa; stekt fylld sill med korintsås och potatis.

Onsdag: Persiljefylld kalvbringa med potatis; äppelmos med mjölk.

Torsdag: Får i kål; smörgåspudding med sylt.

Fredag: Oxrullader med potatis; krusarssoppa.

Lördag: Afredd buljong med vermiceller; blodplättar med sylt.

RECEPT:

Färserad gädda (f. 6 pers.). 1½ kg. gädda, 1 tsk. ättika, 2 tsk. salt.

Till färsen: 150 gr. skrapadt fiskkött, 70 gr. smör, 10 gr. hvetemjöl, 1 ägg, 1½ del. grädde ell. mjölk, 1 tsk. salt, 1 knifsudd hvitpeppar, 1 knifsudd socker, ½ ägg till pensling, 2 msk. stötta skorpor.

Till stekning: 3 msk. smör (60 gr.), 3 kkp. fiskbuljong.

Beredning: Gäddan rensas helst da-

gen innan den skall användas. Den fjällas, uppskäres i buken, inälvorna urtagas, och fisken sköljes mycket väl samt torkas med en fiskhandduk. Den gnides sedan in- och utvändigt med ättikan och saltet och får hänga, på svalt ställe, till följande dag.

Då utskäres ryggen med en hvass knif, men hufvud och stjärt får kvarsitta. (På benet kokas buljongen att spåda fisken med.) Af fiskkötet skrapas 150 gr., hvarvid alla småben moga borttagas. Det skrapade köttet hackas fint och stötes därefter tillsammans med smöret och mjölet i stenmortel tills massan är fin och sammanhängande. Ägget vispas upp med grädden och kryddorna. Denna blandning tillsättes matskedvis i färsen, som bör arbetas ½ tim. Gäddan fylls med färsen (ej för full), hvarefter buken hopsyms med blesysröm. Fisken penslas med det uppvispade ägget och beströrs med stötta skorpor. Smöret brynes i en långpanna, gäddan lägges och brynes vackert i ugnen, hvarefter den kokande fiskbuljongen påspädes och fisken får steka färdig, under det den ofta öfveröses. Till stekningen åtgår omkr. ½ tim.

Den serveras med kräft- eller champignonsås.

Stekta järpar (f. 6 pers.). 4 järpar, 1½ hg. späck, 3 msk. smör (60 gr.), 2 tsk. salt, 4 kkp. buljong.

Sås: 1 msk. smör (20 gr.), 1½ msk. mjöl, köttjus, 1 del. tjock grädde.

Till garnering: Kokta äpplen, vinbärgelä, brynt potatis.

Beredning: Järparna plockas och

svedas eller flås, tagas ur, sköljas väl och torkas med en köthandduk. (Äro de frusna läggas de några tim. i mjölk.) De späckas eller beläggas med späckskifvor och uppsätts; smöret brynes i en stekgryta. Järparna nedläggs med bröststen upp, och brynas väl på alla sidor.

De saltas och spädas med den kokande buljongen, litet i sänder, och få sakta steka omkr. 1 tim., under det de ofta öfveröses. Järparna klyfvas längs efter, uppläggas på varmt serveringsfat och garneras med kokta äppelhalvborer fyllda med vinbärgelä, samt brynt potatis.

Köttjusen silas och skummas, smör och mjöl sammanfråsas, köttjusen tillsättes litet i sänder, under rörning, och såsen får koka 10 min., grädden ihälles och såsen får ett uppkok samt afsmakas.

Stekt fylld färsk sill (f. 6 pers.). 7 färska sillar, 14 anjovisar, 1½ kkp. stötta skorpor, 1 kkp. oskummad mjölk, 2 msk. fint hackad persilja, 2 msk. salt, ¼ tsk. hvitpeppar, 1 tsk. socker.

Till stekning: 1 kkp. groft rågmjöl, 6 msk. osmält flöttyr.

Beredning: Sillen öppnas i ryggen, inälvor och ryggen borttagas, hvarefter sillen sköljes mycket väl och ingnides med 1½ msk. af saltet. Anjovisen rensas, urbenas, hackas fint och blandas med de stötta skorporna, mjölken, persiljan, ½ msk. af saltet, hvitpepparen och sockret. Med denna färs fyllas sillarna. Flöttyn upphettas i en långpanna, sillarna vändas i rågmjölet och läggs samt få steka i ugnen omkr. 20 min. hvarunder de ofta

öfveröses med flöttyr. Serveras med korintsås.

Persiljefylld kalvbringa (f. 6 pers.). 2 kg. gödkalvbringa, 3 stora knippor persilja, 4 msk. (80 gr.) smör, ½ msk. salt, 3 kkp. buljong eller vatten.

Till stekning: 2 msk. (40 gr.) smör.

Sås: ½ msk. (10 gr.) smör, 1 msk. mjöl, köttjus, 2 del. tjock grädde.

Beredning: Köttet tvättas med en duk, doppad i hett vatten, och bogbladet jämte reffbenen skäras ut försiktigt, så att köttet blir helt. (På benen kokas buljong hvarmed steken spädes.) Persiljan sköljes, rensas och hackas groft samt inarbetas i smöret. Köttet gnides med saltet, och persiljesmöret lägges på bringan, som därefter hoprullas och sys igen, hvarefter den brynes i smöret och får sakta steka i ugn eller på spisen omkr. 2 tim. Under stekningen spädes köttet med buljongen och öfveröses ofta med sin sås. När steken är färdig borttagas alla trådar, bringan skäres i tunna skifvor och uppläggas hel på varmt serveringsfat. Köttjusen silas och skummas. Smör och mjöl sammanfråsas, köttjusen påspädes litet i sänder och såsen får koka 10 min., hvarefter grädden tillsättes och såsen får ett uppkok. Den serveras i särskild säsksål.

Smörgåspudding (f. 6 pers.). 10 sötmandlar, 4 bittermandlar, ett tjugufemöres hvetebröd, 4 msk. smör (80 gr.), 4 ägg, 4 kkp. gräddmjölk, 2 tsk. socker.

Till formen: ½ msk. smör, 2 msk. stötta skorpor.

Beredning: Mandeln skällas och rifves. Brödet skäres i skifvor som bredas på ena sidan med smör. En form smörjes med smör och beströrs med stötta skorpor. Smörgåsarna nedläggs i formen med smörsidan uppåt, mellan hvarje hvarf strörs litet af den rifna mandeln.

Äggen, mjölken och sockret vispas tillsammans och hålles öfver brödet. Puddingen gräddas i ordinär ugnsvärme omkring 20 min.

Den serveras med sylt eller äppelmos.

Blodplättar (f. 6 pers.). ½ liter mjölk, 14 ettöres skorpor eller 8 mandelbröd, ½ liter blod, 2 msk. sirap, 3 msk. fint hackad njurtalg eller smör, ½ tsk. hvitpeppar, 1 tsk. ingefära, 1-1½ msk. salt, ½ tsk. finstött mejram (1 rödlök, 1 msk. flöttyr).

Till gräddning: 3 msk. smör (60 gr.).

Beredning: Skorporna eller mandelbröden upplöses väl i mjölken. Blodet silas genom hårsikt och vispas, hvarefter det blandas med mjölken, därpå tillsätts sirapen, njurtalgen och kryddorna (om så önskas nedröres sist den skalade och fint hackade löken, träst i flöttyn). En plättpanna upphettas långsamt, smöret smältes i vattenbad och därmed penslas pannan. Smeten omröres väl och därpå gräddas tunna plättar, som uppläggas på varmt serveringsfat.

4 meter tyg till en SIDEN-BLUS kr. 3: 40 Endast 25 öre.

till högre pris — porto- och tullfritt! Profver omgående; likaså af svart, hvitt och kulört "Henneberg-siden" från 85 öre till kr. 20: 85 pr meter.

G. HENNEBERG, sidenfabrikant (k. o. k. hof.), ZÜRICH.

Det bästa hvetemjölet

MALMÖ BEST PATENT

Malmö Stora Malsqvam

Elisabeth Östmans Husmoderskurs,

praktisk och teoretisk undervisning i huslig ekonomi för unga flickor och fruar.

Kursen för unga flickor, med arbete 5 dagar i veckan, är fulltalig. Ny kurs börjar den 20 januari 1904.

Kursen för fruar (ell. för sådana ogifta damer, som genom sitt arbete äro förhindrade att delta i den dagliga undervisningen), omfattar 10 veckor med arbete en dag i veckan.

En extra kurs för flickor är anordnad med arbete en eftermiddag i veckan. På särskild anhöllan har båda dessa kursers öppnande uppskjutits, den förra till den 8 okt. kl 10 f. m., den senare till den 9 okt. kl. ½ 5 e. m.

Prospekt erhållas och anmälningar mottagas af

Elisabeth Östman,
Adress: Stockholm, 48 A Malmeskilnadsgatan, 3 tr. (ing. från Jakobsbergsgatan).

Beställningar ä kalla rätter, såsom färser, å la dauber, vol-au-venter, mayonaiser, croustader, kroketter, äfvensom å matröd, kaffebröd, småbröd, bakelser, färtor och konfekt mottagas dagligen; likaså å medwurst, fläskkorf, köttkorf, pressylta, kalfsylta m. m.

Varorna hemsändas på begäran. Allm. Tel. 102 25.

Franska tvättmedlet »Fix».

Kläderna bli som nya, bättre än vid kemisk tvättning ty det borttager fullständigt alla slags fläckar. »Fix» säljes hos alla välförsedda handl. i paket om 25 öre. I parti från Stockholms Kem. Tekn. Fabrik. Rikstel. 23 34. Agenter antagas.

Duktyg billigt!

Ett parti i: ma handväfdt linneduktyg realiseras under tillverkningspris till följd affärens öfverlåtande. Prof och prisuppgift på begäran.

Kungsäters Linneväfveri, Kungsäter.

God kurs för unga flickor.

Från 1 okt. mottages vid Kindergartens i Örebro en ung, bildad flicka som helinackordering i och för genomgående af kurs i Kindergartens och slöjd. Pris pr månad, kursen inberäknad, 70 kr. Referenser: fru Lilly von Hofstén, doktor Arvid Sundblad, Örebro. Svar till fröken Maria Kjellmark, Kindergartens Örebro.

Slösa icke bort Eder tid under de långa vinterkvällarne!

Förbered Eder för en bättre plats utan att försumma Eder nuvarande arbete! Ni kan erhålla enskild undervisning i Eder hem. Vi erbjuda Eder på förmånliga betalningsvilkor undervisning pr korrespondens i bokföring (enkel och dubbel), handelsaritmetik (snabbräkning), skön-skrifning, stenografi, svenska språket, rättskrifning samt svensk, tysk o. engelsk handelskorrespondens. (27 olika kurser.) Tills dato öfver 8000 elever. Vi garanterar att hvarje elev som kan läsa och skriva svenska och som studerar de bref han erhåller, i enlighet med våra föreskrifter, fullständigt lär det ämne han valt. Tusentals inlyg härifrån elever.

Skrif efter vårt 64-sidiga, rikt illustrerade prospekt! Det erhålles gratis.

Malmö Språk- och Handelsinstitut,
Direktör H. S. Hermod,
Södergatan 27 F. Malmö.

D. Forssells Söner & Co.

26 Drothninggatan 26. Filtal: 13 Hamngatan 13.

Generande hårväxt

afllägnas för alltid med fru Fr. Wendrichs hårborttagningsmedel »Pate Epilatoire». Enda oskadliga medlet till egen behandling. Erhålles för 5 kr., och försändes i Sverige blott från Fru Fr. Wendrichs Filiaklinik, Norra Wallgatan 102, Malmö. — Fru Fr. Wendrichs bekanta ansiktssalva »Crème d'Orient», befriar från pormaskar, skyddar huden mot solen och rå lufts inverkan, samt gifver en vacker, behaglig, mjuk hud. Erhålles, med bruksanvisning, i Malmö, Norra Wallgatan 102, samt hos Fröken Fanny Gelin, Malmörögsgatan 5, Stockholm. På Klinken, Norra Wallg. 102, Malmö, behandlas: dålig hud, hårfall, nervösa hufvudsmärtor, generande hårväxt, elektriska ansiktsbad, hufvudbad. Manicure gifves.

Köp Hjalmar Stålhammars i Spjutsbygd Blomsterhonung!

(Oförfalskad bionung).

Bästa naturläkemedel mot åkommer i mage och bröst, blodbrist, tröghet, sömnlöshet m. m. Säljes hos Specialhandlare samt i parti och minut hos C. O. Strindberg & Co., Sthlm.

TIDAHOLMS FANTASIMÖBLER

rikhalt. urval i fornn. stil. Fullst. rumsmöblemang utföras i alla olika variationer efter order. Mod. mönster. Begär prisuppgifter från Tidaholms Bruks Aktiebolag, Tidaholm (Försäljningsmag. Beridarebaneg. 27, Sthlm.)

Färska frukter och Mondamin.

Under den varma sommartiden kunna inga rätter mer behaga än de, som tillredas af friska frukter och Mondamin. Mondamin kan tillagas med mjölk som mjölkkrätt eller lätt pudding och med omväxlande tillsats af friska, kokta frukter bereda många smagliga rätter för familjebordet. Frukt-geléer blifva på bästa sätt beredda genom naturliga safter från färska, kokta frukter och Mondamin, och så lagade äro de utmärkt hälso-samma och närande

Mondamin

gör rätter mera fasta och komakta och är därtill mycket gif ande. Finnes att fa köpa i ett pund och ½ pund eng. paket hos alla större specialhandlare inom riket.

LEDIGA PLATSER Sjuksköterskor,

2 å 3, väl utbildade, önskas för tillhandahållande af privatsjukvård; man hänvände sig till Röda Korsets Sydsvenska Filials Sjukvårdsbyrå, adr. fru I. Löwegren, Kalendegatan 7, Malmö.

Kassörska, värinna, 25-35 år till tjänstem., Flicka gå frun tillh., Hushall., 20-30 år, till herre. Lästm. 30, Stockholm, J. Larsson & Co.

Barnfröken.

En pålitlig, anspråkslös och barnkär flicka, häst eg under 20 år, och som tillika bör vara hemmastadd i sömnad, erhåller god plats hos familj å landet. Svar med rekommendation, fotografi och löneanspråk, torde sändas till »E. S», p. r. Piteå.

För en enkel och duglig flicka, kunnig i matlagning, bakning och öfriga i ett hem förekommande göromål, finnes instundande 24 okt. plats. Svar med rekommendationer, löneanspråk och fotografi, torde sändas under adress Ekeby Gärdskontor, Vrena.

I en tjänstemannafam. önskas en frisk, anspråkslös, bättre flicka, van vid enklare sömnad och handarbeten, som mot fritt vire vill vara husmodern därmed behjälplig, samt tillika med tillsyn af ett ½ års gammalt barn. Svar till »G. M., Nora.

Prenumerera på Iduns Modetidning!